

ՄԵՐ ԱՆԿԻՆԵՆ

**Շնորհակալութիւն
Ռուսաստան...
Շնորհակալութիւն
Արեւմուտք...
Արցախը
Յանձնեցինք
Ազերիներուն**

Արցախը դատարկուեցաւ, ենթարկուեցաւ Նախիջեանի ճակատագրին ու այսօր սովահար ու տեղահանուած Հայութիւնը ընկերային ծանր պայմաններու տակ հասած է Հայաստան կորսնցնելու ետք հարազատներ, տուն-տեղ, հողեր, գործատեղեր եւայլն:

Այս ողբերգութեան մէջ իրենց մեղքի բաժինը ունի հաւաքական Հայ ժողովուրդը, որ գերագնահատեց իր կարողութիւնները: Պատասխանատուութեան բաժին ունին երկրի յաջորդական ղեկավարները, կուսակցութիւնները, քաղաքական գործիչները, հոգեւոր առաջնորդները ու բոլորը, որոնք գացին պատրանքներու ետեւէն՝ յոյս կապելով արտաքին ուժերու վրայ, որոնք անգամ մը եւս մեզ յուսախաբ ընելով թողեցին երեսի վրայ:

Այդ արտաքին ուժերէն գլխաւոր դերակատարը հանդիսացաւ դժբախտաբար, մեր կարծեցելի դաշնակից՝ Ռուսաստանը, որ 44-օրեայ պատերազմի ավարտին ստորագրուած՝ Նոյեմբեր 9-ին եռակողմ յայտարարութեամբ իր ստանձնած պարտաւորութիւնները ոչ միայն թերացաւ կատարելէ, այլեւ իր անգործութեամբ եւ երբեմն ալ քաջալերանքով նպաստեց Ատրպէյճանի ծրագիրներու իրականացման:

Ռուս խաղաղապահները Լեռնային Ղարաբաղ ժամանելէ անմիջապէս ետք Ազերի զօրքերը սկսան կամաց-կամաց յառաջանալ իրենց դիրքերէն, հակառակ որ, Նոյեմբեր 9-ի պայմանաւորութեամբ իւրաքանչիւր կողմ պէտք էր մնար այնտեղ, ուր որ կը գտնուէր զինադադարի պահուն: Ռուս խաղաղապահները անտեսելու եկան այդ ոտնձգութիւնները, այդպիսով դուռ բանալով Ատրպէյճանի այլ քայլերուն առջեւ:

2021-ի Մայիսին Ատրպէյճան ներխուժեց Հայաստանի ինքնիշխան տարածք, իսկ Մոսկուան մնաց լուռ, առանց իսկ զօրակցութեան յայտնելու իր դաշնակիցին: Նոյնը պատահեցաւ 2023-ի Սեպտեմբերին եւ Հայաստան պաշտօնապէս դիմեց օգնութեան Հաւաքական Անվտանգութեան Պայմանագրի Կազմակերպութենէն, որ

Արցախէն Տեղահանուած 100 Հազար 520 Անձ Ժամանած Է Հայաստան. Կառավարութիւնը Իւրաքանչիւր Անձի Պիտի Տրամադրէ Անսակաւ 100 Տոլար Դրամակաւ Օգնութիւն

Արցախի դէմ սանձազերծուած ատրպէյճանական ռազմական յարձակումէն ասդին 1.2-էն բռնի տեղահանուած 100.520 անձ ժամանած է Հայաստան, Հաքարիի կամուրջը հատած է 21.107 փոխադրամիջոց: Այս տեղեկութիւնները փոխանցեց Վարչապետի մամուլի քարտուղար Նազելի Պաղտասարեանը:

«Նախորդ երեկոյից ցուցանիշը չի փոխուել, եւ սա նշանակում է, որ հիմնական մարդկային հոսքը դադարել է, եւ 1.2-ում առաւելագոյն մնացել են պաշտօնատար անձինք եւ բնակչութեան աւելի քիչ զանգուածը: Այս պահի դրութեամբ 89.167 անձ արդէն իսկ հաշուառուել է, իսկ հաշուառման գործընթացը խիստ կարեւոր է, որպէսզի հետագայում կարողանան օգտուել տարբեր ընկերային ծրագրերից: Այժմ շարունակուած է տեղաբաշխումը ՀՀ մարզերում», ըսաւ Նազելի Պաղտասարեանը:

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեանի գլխաւորութեամբ կառավարութեան մէջ տեղի ունեցած է խորհրդակցութիւն, որուն ընթացքին քննարկուած են Լեռնային Ղարաբաղին բռնի տեղահանուած մեր հայրենակիցներուն ցուցաբերուող մարդասիրական օգնութեան ծրագրերն ու հետագայ քայլերը:

Քննարկումները ամփոփելով՝

ՀՀ Ազգային Ժողովը Ընդունեց Հոռմի Կանոնադրութեան Վաւերացման Մասին Օրէնքը

Հոկտեմբեր 3-ին, Ազգային Ժողովը ձայներու 60 կողմ, 22 դէմ յարաբերակցութեամբ ընդունեց Հոռմի կանոնադրութեան վաւերացման մասին օրէնքի նախագիծը:

7-օրեայ ժամկէտի մէջ Ազգային Ժողովը նախագիծը պիտի ուղարկէ նախագահին՝ ստորագրման:

Նախքան քուէարկութիւնը ընդդիմադիր երկու խմբակցութիւնները յայտարարեցին, որ դէմ պիտի քուէարկեն նախագիծին:

Ընդդիմադիր «Հայաստան» խմբակցութեան քարտուղար Արծուիկ Մինասեանը նիստի մեկնարկին յայտնեց, որ օրակարգին մէջ ներառուած է հարց, որ հակասահմանադրական ընթացակարգով ներկայացուած է:

«Ազգային Ժողովն իրաւասու է Հոռմի կանոնադրութեան վաւերացնելու հարցը, առանց սահմանադրական փոփոխութիւնների, քննարկման առարկայ դարձնել՝ իր բազմաթիւ վտանգներով հանդերձ, որոնց վերաբերեալ կարիք կար ամբողջական, խորը եւ պաշտպանական բոլոր գործողութիւնները ձեռնարկելուց յետոյ նոր անդրա-

Բռնի տեղահանուած Արցախի բնակիչներ կը ժամանեն Հայաստան

վարչապետը նշած է. «Մենք քննարկեցինք Լեռնային Ղարաբաղից բռնի տեղահանուած մեր քոյրերին եւ եղբայրներին մարդասիրական աջակցութիւն ցուցաբերելու ընթացքը, կատարուած աշխատանքը եւ հետագայ անելիքները»:

Անդրադառնալով միջնաժամկէտ ընելիքներուն՝ Նիկոլ Փաշինեան նշած է, որ անոնցմէ ամենաառաջնային որոշումը կը վերաբերի բռնի տեղահանուած մեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն առաջին անհրաժեշտ կարիքներու համար

դրամական աջակցութիւն ցուցաբերելուն: «Տեղեկ էք, որ կայացուել է որոշում եւ յայտարարուել, որ Լեռնային Ղարաբաղից իւրաքանչիւր բռնի տեղահանուած, խօսքը վերաբերուած է ե՛ւ երեխաներին, եւ մեծահասակներին, ամէն անձի հաշուով կը տրուի 100.000 դրամ (250 տոլար) միանուագ դրամական աջակցութիւն: Մենք խնդիր ունենք այդ աջակցութիւնը հնարաւորինս արագ հասցնել մեր քոյ-

Նենսի Փելոսիի Գլխաւորութեամբ ԱՄՆ 75 Գոնկրէսականներ Պայտրնին Կոչ Ըրած Են Պատժամիջոցներ Սահմանելու Ատրպէյճանի Նկատմամբ

ԱՄՆ Գոնկրէսի 75 անդամներ նախագահի վարչակազմին կոչ ըրած են պատժամիջոցներ սահմանելու Ատրպէյճանի նկատմամբ, դադարեցնելու Պաքուին ԱՄՆ ռազմական օգնութիւնը, մարդասիրական օգնութիւն տրամադրելու Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած բնակչութեան եւ միջազգային դիտորդներ տեղակայելու Լաչինի միջանցքին:

Գոնկրէսի անդամներուն կողմէ ԱՄՆ նախագահ Ճօ Պայտրնին ուղղուած նամակի նախաձեռնողներն են ԱՄՆ Ներկայացուցիչներու Պալատի նախկին խօսնակ Նենսի Փելոսին եւ գոնկրէսական Աննա Էշուն:

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Թեհրանով Դեպի Գրանադա. Հայաստանի Երթուղին Եւ Իրանի Զգուշացումը

ՅԱԿՈԲ ԲԱՂԱԵԱՆ

Իրանական ԻՌԻՆԱ գործակալությունը հաղորդում է Իրանի ԱԳՆ խօսնակի՝ Հայաստանի ԱՆ քարտուղարի Թեհրան այցի եւ հանդիպումների գնահատականի վերաբերեալ յայտարարությունեան մասին: Ըստ հաղորդագրությունեան, Իրանի ԱԳՆ խօսնակը նշել է, որ Հայաստանի ԱՆ քարտուղարի այցը Իրան դարձաւ իսլամական Հանրապետությունեան տեսակէտն արտայայտելու առիթ՝ կովկասեան տարածաշրջանում հակամարտութիւնները տարածաշրջանային ներուժի միջոցով լուծելու վերաբերեալ: Ինչպէս յայտնի է, հայ պաշտօնեայի հետ հանդիպմանն Իրանի ԱՆ քարտուղար յայտարարել է որ կովկասում աշխարհաքաղաքական փոփոխութիւնը կը բերի անկայունութեան, ճգնաժամի:

Միաժամանակ, Թեհրանը դարձեալ խօսել է սահմանների անփոփոխութեան մասին: Հայաստանի անվտանգութեան խորհրդի քարտուղարը Թեհրան է այցելում Գրանադայում սպասուող հնգակողմ հանդիպումից առաջ, որտեղ ըստ ամենայնի սպասուում է Հայաստան-Ատրպէյճան խաղաղութեան պայմանագրի առնչութեամբ քննարկումների որոշակիօրէն նոր փուլի կամ դիմադիպի հաստատագրում: Մեծ հաւանականութեամբ, Արմէն Գրիգորեանի այցը պայմանաւորուած է դրանով: Այստեղ խնդիրն այն է, թէ ո՞րն էր այցի բուն նպատակը՝ իրազեկել Թեհրանին Երեւանի որեւէ որոշ-

ման մասին, թէ՞ հաւաստիացնել, որ ինչ քայլեր էլ լինեն Գրանադայում, դրանք չեն խախտի Իրանի «կարմիր գծերը»:

Ակնառու է մի բան, որ Թեհրանը Հայաստանից ժամանած պաշտօնեային բաւականին լուրջ զգուշացում է անում, ասելով, որ աշխարհաքաղաքական փոփոխութիւնը կը բերի անվտանգութեան փլուզման, անկայունութեան, ճգնաժամի խորացման: Այլ կերպ ասած, Իրանը զգուշացնում է ռեզիոնալ պայթիւնի մասին: Ի՞նչ է նշանակում աշխարհաքաղաքական փոփոխութիւն, թերեւս բարդ է հասկանալը: Թեհրանը բաւականին յստակ է նշում արտառեզիոնալ խաղաղողների ռեզիոնալ ներգրավմանը դէմ լինելու եւ կովկասի հարցերը «3+3» ձեւաչափով քննարկելու կողմնակից լինելու մասին: Միւս կողմից, Երեւանն էլ իր դիրքորոշումը առնուազն առերեւոյթ բացատրում է նրանով, որ ռեզիոնում է չի աշխատում անվտանգային մեխանիզմ, այդ թւում Ռուսաստանին առնչուող մեխանիզմները, ու Հայաստանը ստիպուած է այլընտրանք փնտռել Արեւմուտքում: Իրանն առաջարկում է իր «այլընտրանքը»: Թէ՞ հենց այդ հարցը քննարկելու համար էլ Հայաստանի անվտանգութեան խորհրդի քարտուղարը մեկնել է Թեհրան, հասկանալու համար, թէ Երեւանը ինչ կարող է «կուտակել» թիկունքում՝ «ճակատում» ունենալով Գրանադայի սպասումը:

«ԱՌԱՋԻՆ ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ»

Կը Լսե՞նք Զապուածութեան Կոչերը

ԱՐԱՍ ԱՐԱՐԱՍԵԱՆ

Հայաստանի առաջին նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսեանն իր գոհունակութիւնն է յայտնել, որ ընդդիմութիւնը ժամանակաւորապէս դադարեցրել է իր ակտիւ գործողութիւնները, իսկ նախկին վարչապետ Արմէն Դարբինեանը կոչ է արել ժամանակաւորապէս ստուգել մեղաւորների փնտուտքը: Այդ գնահատականների եւ կոչերի մէջ ես տրամաբանութիւն տեսնում եմ՝ շատ լաւ կը լինէր մի քանի շաբաթով իջեցնել քաղաքական կրքերի լարուածութիւնը՝ այնքան ժամանակ, մինչեւ Արցախից տեղահանուած մեր քոյրերն ու եղբայրները չունենան այստեղ իրենց համար բնակուելու քիչ թէ շատ տանելի պայմաններ եւ գտնեն աշխատանք:

Այդ առաջարկների միակ թերութիւնն այն է, որ «հակամարտող կողմերը» դժուար թէ լսեն դրանք: Եթէ հետեւենք կայքերին եւ եթերին, ապա դրանց բովանդակութեան գերիշխող մասը փոխադարձ մեղադրանքներ են: (Հաւանաբար, ֆէյսպուքում այդ պայքարը շատ աւելի կը քոտ դրսեւորումներ է ստանում՝ չեմ կարող ասել, որովհետեւ այդ հարթակում չկամ): Ընդդիմութիւնը հիմնականում ասում է, որ մեղաւոր է Փաշինեանը, ինչն, ըստ իրենց, ենթադրում է, որ ռուսները մեղաւոր չեն: Իշխանութիւնն էլ պնդում է, որ մեղաւոր են ռուսները, եւ, հետեւաբար, Փաշինեանը մեղաւոր չէ: Այդ «եւ, հետեւաբար»-ը ես երկու դէպքում էլ, ճիշտն ասած, չեմ հասկա-

նում. Ի՞նչ է, մէկը միւսին բացառում է:

Իշխանական քարոզչութիւնն ունի եւս մի թիրախ՝ մեղաւոր է Արցախի ներկայիս իշխանութիւնը եւ բոլոր այն մարդիկ, որոնց յարաբերութիւնները Փաշինեանի հետ հարթ չէին: Այդ քարոզչութեանը, Հայաստան հասնելուն պէս, լծուել էր, մասնաւորապէս, Սամուէլ Բաբայեանը: Երբ Արցախի ներկայ եւ նախկին իշխանութիւնների ներկայացուցիչներին թշնամին գերի է վերցնում՝ հաշուհաշար դար տեսնելու ակնյայտ նպատակով, երբ նրանց կեանքին վտանգ է սպառնում, չեմ կարծում, որ նման խօսակցութիւնները պատեհ են: (Ի դէպ, միւս կողմից, էթիկապէս անընդունելի եմ համարում նաեւ այն խօսակցութիւնները, թէ ինչու է Սամուէլ Բաբայեանը կարողացել մեկնել Արցախից, իսկ մի շաբաթ այլ գործիչներ չեն կարողացել: Պէտք է ուրախանալ ամէն մի հայի՝ ազատ եւ ապահով լինելու առիթով): Այս մեղադրանքների շրջանակներում ՀՀ իշխանութեան թէզն այն մասին, որ Արցախի Պաշտպանութեան բանակը միայնակ կարող էր աւելի երկար դիմադրել ատրպէյճանա-թուրքական բանակի յարձակմանը, այդ քարոզն ինձ անհետեւ է թւում:

Մի խօսքով, այո, ցանկալի է, որ քաղաքական ուժերն իրենց քարոզչութեան մէջ որոշ ժամանակ աւելի զուսպ լինեն: Իսկ դրանից յետոյ, կարծում եմ, պէտք է մտածեն Հայաստանի Հանրապետութիւնը փրկելու մասին:

«ԱՌԱԻՕՏ»

Դոգի՝ Իրեն Ուղղուած Հայիոյանքներից Եւ Նրանից Չայն Ուզելուց Ու Մերժուելուց Յետոյ Հայկ Մարութեանի Թիմակիցները Փորձում Են Իրենց Չստացուած Համագործակցութիւնը Փաթաթել ՔՊ-ի Վզին

ՎՈՎԱ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

«Ընդդիմադիր խօսույթով աւազանիում մանդատներ ստացած Ղուկասեանի կուսակցութիւնը այս իրավիճակում ըստ էութեան նպատակ է ՔՊ թեկնածուի քաղաքապետ դառնալուն: Պարզ ասած՝ եթէ ոչինչ չփոխուի, ապա Դոգը Աւինեան Տիգրանին դարձնում է քաղաքապետ»,- գրել է Հայկ Մարութեանի ցուցակով աւազանու անամ առաջնորդուած Յակոբ Կարապետեանը եւ արձանագրել, որ «Հանրապետութիւն» եւ «Հանրային ձայն» կուսակցութիւններին քուէ տուած քաղաքացիները, ըստ էութեան, քուէ են տուել ՔՊ-ին:

Եկէք շարժուենք այս տրամաբանութեամբ: Ընտրութիւնների արդիւնքների պարզ դառնալուց անմիջապէս յետոյ ՔՊ-ի եւ Անդրանիկ Թեւանեանի հետ համագործակցութիւնը բացառուած Հայկ Մարութեանը առաջարկեց Թեւանեանին եւ «Հանրային ձայն» կուսակցութեան նախագահ Վարդան Ղուկասեանին՝ Դոգին, ՔՊ-ի վերաբերողութիւնը բացառելու համար իրեն ընտրել քաղաքապետ: Այդ ուժերի քուէով քաղաքապետ դառնալ փորձող Մարութեանը սա համագործակցութիւնը չէր համարում: Հարց է առաջանում՝ համագործակցութիւնը պոչո՞վ է լինում: Հիմա Մարութեանի թիմակիցները

արձանագրում են, որ «Հանրապետութեանն» ու Դոգին քուէ տուածները, ըստ էութեան, ընտրել են ՔՊ-ին: Այդ դէպքում, եթէ ստացուէր Մարութեան-Թեւանեան-Դոգ համագործակցութիւնը, չէ՞ր ստացուում, որ Դոգին ու Թեւանեանին քուէ տուածները, ըստ էութեան, ընտրել են Մարութեանին եւ հակառակը:

«Ուզում եմ այսպիսով շնորհաւորել ՔՊ համակիրներին, որոնք իրենց արժանի կոնֆիդուրացիայով (ՔՊ, «Հանրապետութիւն», «Հանրային ձայն») «փառահեղ» յաղթանակ տարան Երեւանի ընտրութիւններում»:

Եւ արժանի կոնֆիդուրացիայից է խօսում մի մարդ, ում թիմը ինքն էր Դոգին խնդրում իրեն քուէ տալ ու «փառահեղ» յաղթանակ տանել: Ընդ որում, եթէ Մարութեանը քաղաքապետ կարող էր դառնալ բացառապէս Դոգի քուէով, ապա Աւինեանին քաղաքապետ դառնալու համար բացարձակ պէտք չէն Դոգի ձայները: Դոգի հայհոյանքները մարսելուց յետոյ Դոգի պահանջներին համաձայնելու պատրաստ Մարութեանը հիմա փորձում է Դոգի հետ համագործակցութիւնը փաթաթել ՔՊ-ի վզին:

Մարութեանն իր «լայլ»ում ուղիղ ասաց, որ պատրաստ էր կատարել Դոգի պահանջը՝ քաղաքապետարանի վերահսկողական

վարչութեան պետի պաշտօնը տալ «Հանրային ձայնին», սակայն այդ պաշտօնը նշանակովի չէ: Մարութեանը Դոգին՝ իրեն քուէ տալու դիմաց առաջարկեց ստեղծել քննիչ յանձնաժողով ու այդ յանձնաժողովի նախագահ նշանակել «Հանրային ձայնի» անդամներից մէկին: Եւ ահա այս երկխօսութիւնը, եթէ կ'ուզէք՝ բանակցութիւնները, մոռացած «Ազգային առաջընթացը» Դոգի հետ համագործակցութիւնը փաթաթում է ՔՊ-ի վզին ու այն ներկայացնում որպէս արժանի կոնֆիդուրացիա: Ի՞նչ է խօսում այն մասին, որ «Ազգային առաջընթացը» իր ընտրողներին վստահեցրել էր, որ բացառում է համագործակցութիւնը նախկին իշխանութիւնների՝ հետեւաբար նաեւ Ռոբերտ Քոչարեանի թիմակից Թեւանեանի հետ, իսկ ընտրութիւններից յետոյ, խաբելով իրենց ընտրողներին, համաձայնեց համագործակցել ու կատարել Թեւանեանի պահանջը՝ ընդունելով ամբողջական իշխանափոխութեան Քոչարեանի օրակարգը:

Հիմա էլ հարց են տալիս, թէ ի՞նչ է ՔՊ-ն տուել Դոգին: Այս հարցն առաջանում է այն դէպքում, երբ Դոգը յստակ յայտարարել է, որ իրեն ձեռնտու է չէ կրկին փող ծախսել ու գնալ նոր ընտրութիւններ, ստանալ նոյնքան ձայներ ու

Շար.ը էջ 6

ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՄԱՍԻՍ ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՄՈՅԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱՎԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ԽՄԲԱԳԻՐ
ԳՐԻԳՈՐ ԽՈՏԱՆԵԱՆ
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՅԷ ԱԶԱՊԱՅԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

ԼՈՒՐԵՐ

«Մենք Գերագնահատեցինք Մեր Մարդկային Եւ Կազմակերպական Ուժը».
Վազգէն Մանուկեան

Ընդդիմութեան հրաւիրած Սեպտեմբեր 30-ի հանրահաւաքը Հանրապետութեան հրապարակին վրայ

Իշխանութիւններուն հեռացումը պահանջող ընդդիմութիւնը հանրահաւաք կատարեց Հանրապետութեան հրապարակին վրայ: Այն նախատեսուած էր քանի մը օր առաջ, սակայն յետաձգեցին՝ պատճառաբանելով, որ կը լծուին արցախցիներուն օգնելու գործին:

Շաբաթ օրուան հաւաքին մէկ մասը նուիրուած էր Արցախէն տեղափոխուածներուն օգնելու կարեւորութեան: Հարթակէն խօսեցաւ նաեւ Արցախի թեմի առաջնորդը:

Հանրահաւաքը եզրափակեց Ազգային Կոմիտէի անդամ Վազգէն Մանուկեանը: Վերջինս անցեալ շաբաթ յայտարարած էր, որ երեք օր շարունակ պէտք է քաղաքը անդամալուծեն, անհնազանդութեան շարժումներ կատարեն, բայց այդ օր խոստովանեցաւ, որ իրենք, ըստ էութեան, իրենց ուժերը գերագնահատած են ու այդ չյաջողեցաւ:

«Չյաջողեցաւ, մենք սխալուեցինք, սխալն այն էր, որ մենք

գերագնահատեցինք մեր մարդկային եւ կազմակերպական ուժը: Բայց մի շատ դրական բան էր կատարուած, որովհետեւ տարբեր համալսարանների ուսանողներ առանց մեր դրաման, միայն խօսքով, վրդովուած այն ամէնով ինչ լինում էր, դուրս էին գալիս», նշեց Վազգէն Մանուկեանը:

Ան յայտնեց, որ այս օրերուն դիմած են տարբեր քաղաքական ուժերու իրենց միանալու համար եւ դրական պատասխան չեն ստացած: Թէ որ ուժերուն մասին է խօսքը, Մանուկեան անուններ չհրապարակեց:

Աւելի վաղ ելույթ ունեցաւ Ազգային Կոմիտէի անդամ, «Հայաքուէ» նախաձեռնութեան համակարգող Աւետիք Չալապեանը: Խօսելով արցախցիներուն մասին, ան ընդգծեց՝ պէտք է ամէն ինչ ընեն, որ տասնեակ հազարաւոր քաղաքացիները համարկուելու խնդիր չունենան:

Ինծի Ուեւ Սէլը Զի Կրնար Համոզել, Որ Մնացականեանը, Բաբայեանն Ու Մանուկեանը ՀՀ Հասնելու Անվտանգ Տարբերակ Զեն Ունեցած. Արման Բաբաջանեան

«Յանուն Հանրապետութեան» կուսակցութեան նախագահ Արման Բաբաջանեանը ֆէյսպուքեան իր էջով գրած է.

«Ինձ ուեւ մէկը չի կարող համոզել, որ Պաշտպանութեան բանակի նախկին նախարար Լեւոն Մնացականեանը, արտաքին գործերի նախկին նախարար Դաւիթ Բաբայեանն ու Պաշտպանութեան բանակի նախարարի տեղակալ Դաւիթ Մանուկեանը Հայաստան հասնելու անվտանգ տարբերակ չեն ունեցել: Պետական կարեւորագոյն գաղտնիքի տիրապետող սոյն նախկին եւ գործող պաշտօնեաների յանձնուելը Պաքուի բռնապետին մեծ, չափազանց մեծ վտանգներ է յարուցելու Հայաստանի գլխին:

Դաւիթ Բաբայեանը, որ այդպէս խրոխտ բարձրանում էր Շուշի, մօտաւորապէս պատկերացնում է, թէ ինչ ծաւալի գաղտնիքների է տիրապետում, եւ թէ այդ գաղտնիքները ինչպէս է թշնամին օգտագործելու Հայաստանի դէմ:

Երեւանից նախընտրեցիք Պաքուն, դաւաճաններ, որ Կրանատայից առաջ Պաքուն ասէք, թէ վերջին օրերին տեղի ունեցածը

«Յանուն Հանրապետութեան» կուսակցութեան նախագահ Արման Բաբաջանեան

ուժի կամ դրա սպառնալիքի տակ չի եղել:

Դուք կը հարցնէք՝ ինչպէ՞ս լքէին Արցախի տարածքը: Թող օգտուէին այն ուղղաթիւներին, որոնք օրեր առաջ մի քանի անգամ Ստեփանակերտից ծանր հրանոցներ տեղափոխեցին Հայաստան: Ատրպէյճանը ոչ մի խոչընդոտ չի յարուցել մեր բժիշկների աշխատանքին:

Կ'ըսէիք՝ Այսուհետ ԼՂ-ի Մէջ Իշխանութիւնը Հայրենասէրներուն Ե. Ո՞ր Հայրենասէրներունը՝ Որ ԼՂՀ Լուծարման Հրամանագիրը Ստորագրեց. Վահագն Ալեքսանեանը՝ Ընդդիմութեան

Հոկտեմբեր 3-ին, Ազգային ժողովի հերթական նիստին ընթացքին «Քաղաքացիական Պայմանագիր» խմբակցութեան պատգամաւոր Վահագն Ալեքսանեանը, արձագանգելով «Հայաստան» խմբակցութեան պատգամաւոր Արծուիկ Մինասեանի ելույթին, ըսաւ. «Պարոն Մինասեան, ո՞ւմ էք ասում ազգակործան, «ազգակործան» բառն ասելիս ձեր երեսի անկիւնը խնդրում եմ ճիշդ ուղղութեամբ տարէք: Կարո՞ղ է գիտէք չենք տեսել, չենք յիշում, թէ ինչ էջֆորիայի մէջ էիք, էդ ոնց էիք սօսում, որ Արցախում իշխանազաւթում էք իրականացրել»:

Ան յիշեցուց Արծուիկ Մինասեանի գործընկերոջ խօսքերը, թէ՛ «այս իշխանափոխութեամբ մենք ապացուցեցինք, որ ԼՂ-ն՝ ի դէմս Ռուսաստանի, ունի հզօր դաշնակից: Ո՞ւր էր, պարոն Մամիջանեան, այդ դաշնակիցը: Չէ՞ք յիշում, որ ասում էիք՝ այսուհետ ԼՂ-ում իշխանութիւնը հայրենասէրներին է. ո՞ր հայրենասէրներինը՝ որ Լեւոնային Ղարաբաղի Հանրապետութեան լուծարման հրամանագիրն են ստորագրում»:

Վահագն Ալեքսանեանը ընդգծեց. «Մեր պատմութեան ընթաց-

«ԲՊ» խմբակցութեան պատգամաւոր Վահագն Ալեքսանեան

քում ինչքան անձնատուութիւն կայ, ձեր կուսակցութեան վրայ է, պարոն Մինասեան: Ձեզ թուում է՝ պէտք է գաք հստեղ ուեւ մէկին ասէք՝ դուք ազգակործան էք. սօ ազգակործանն էլ էք, սօ հողատուն էլ էք, սօ անձնատուրն էլ էք»:

Տեղէն հնչած արձագանգին Վահագն Ալեքսանեանը պատասխանեց. «ՀՀ Աժ պատգամաւոր եւ ոչ երբեք օտարերկրեայ գործակալ՝ ի տարբերութիւն շատերի»:

«Հանրային Զայն»-ը Զի Պատրաստուի Պոյքօթելու Երեւանի Աւագանի Նիստը

Ընդդիմութիւնը միասնական թեկնածուի շուրջ համաձայնութեան չեկաւ, եւ եթէ բոլոր ուժերը վարուին ճիշդ այնպէս, ինչպէս արդէն յայտարարած են, Տիգրան Անյեանի քաղաքապետ դառնալուն, ըստ էութեան, այլեւս ոչինչ կը խանգարէ:

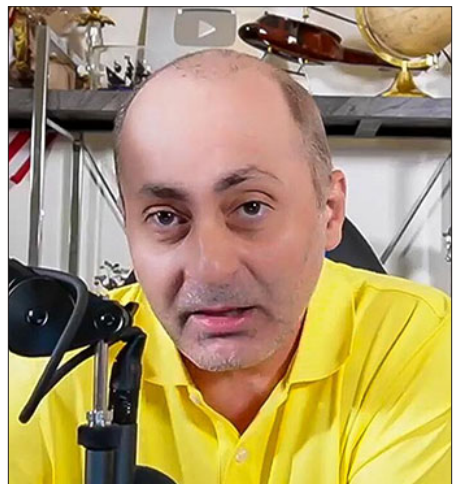
Իր թունդ հայհոյանքներով յայտնի նախկին ոստիկան Վարդան Ղուկասեանը, որուն գլխաւորած ուժը ամենաքիչ՝ 7 մանտաթ պիտի ունենայ աւագանիին մէջ, նոր ընտրութիւններու երթալու չի պատրաստուիր. «որ ընկնել քուչաքուչա, քարոզարշաւ անել՝ ես դա ոչ ընդունում եմ, ոչ էլ երկրորդ անգամ տենց բան անող եմ»:

«Հանրային Զայն»-ի առաջնորդին այս յայտարարութիւնը, ըստ էութեան, կը նշանակէ՝ իր ղեկավարած ուժը պիտի չպոյքօթէ աւագանիի նիստը: Իսկ այդ միակ խոչընդոտն էր, որ միւս ուժերը առանց բացարձակ մեծամասնութեան կարենան քաղաքապետ ընտրել: Ինքը՝ Ղուկասեանը, հետախուզման մէջ է, շարք մը մեղադրանքներ ներկայացուած են նաեւ անոր խմբակիցներուն:

«Ռոպասերժական կլանը չպիտի իր դիրքերն ամրապնդի: Ես՝ որպէս ընդդիմութիւն, ես աւելի նախընտրում եմ, որ սրանք չամրապնդուեն», յայտնեց Վարդան Ղուկասեանը:

Հիմա, եթէ «Հանրային Զայն»-ը «Քաղաքացիական Պայմանագրի» ու «Հանրապետութեան» հետ երթայ Հոկտեմբեր 10-ի նիստին ու միայն մէկ թեկնածու առաջադրուի, քաղաքապետ դառնալու համար անոր անհրաժեշտ պիտի ըլլայ 27 ձայն:

Անցեալ ամսուան քուէարկութեամբ իշխող «Քաղաքացիական

«Հանրային Զայն»-ի առաջնորդ Վարդան Ղուկասեան

Պայմանագիր»-ը 24 մանտաթ ունի աւագանիին մէջ՝ անոնց կը պակսի եւս երեք ձայն: Այս պարագային առանցքային է, թէ ինչպէս պիտի քուէարկէ Արամ Սարգսեանի «Հանրապետութիւն»-ը: Այս կուսակցութեան ցուցակը գլխաւորող Արտակ Ջէնայեանը նախօրէին «Ազատութեան» յայտնեց՝ թեկնածուի հարցով որոշում չունին, բայց յստակ է որ պիտի մասնակցին նիստին:

Սեպտեմբեր 17-ին կայացած ընտրութիւններուն արդիւնքով երկրորդ տեղը զբաղեցնող՝ 14 մանտաթ ստացած «Ազգային Առաջընթաց»-ը՝ նախկին քաղաքապետ Հայկ Մարութեանի գլխաւորութեամբ, օրերս յայտարարեց որ խմբակցութիւնը Հոկտեմբեր 10-ի նիստին պիտի չմասնակցի, որպէսզի նոր ընտրութիւններ տեղի ունենան: Աւագանիին մէջ 12 մանտաթ ունեցող «Մայր Հայաստան»-ը եւս նոյն կարծիքին է՝ ընդդիմադիր թեկնածուի շուրջ համախոհութեան բացակայութեան պայմաններուն մէջ կը նախընտրեն չներկայանալ նիստին:

ԼՈՒՐԵՐ

Վարչապետը Ընդունած է Հայաստանի Մէջ ԵՄ Պատուիրակութեան Ղեկավարին

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան կ'ընդունի Եւրոպական Միութեան պատուիրակութեան ղեկավար, դեսպան Վասիլիսի Սարակոսը

Վարչապետ Նիկոլ Փաշինեան ընդունած է Հայաստանի մէջ Եւրոպական Միութեան պատուիրակութեան ղեկավար, դեսպան Վասիլիսի Սարակոսը:

Վարչապետը շնորհաւորած է պարոն Սարակոսը նոր պաշտօնին նշանակուելու առթիւ եւ մաղթած է յաջողութիւններ հետագայ գործունէութեան մէջ: Նիկոլ Փաշինեան կարեւորած է Հայաստան-ԵՄ համագործակցութիւնը տարբեր ուղղութիւններով, յատկապէս Հայաստանի մէջ իրականացուող ժողովրդավարական բարեփոխումները յառաջ մղելու առումով: Նիկոլ Փաշինեան յաւելած է, որ ՀՀ կառավարութեան բարեփոխումներու յազմեցած օրակարգը յաջողութեամբ

կեանքի կը կոչուի, ընդ որում՝ ԵՄ աջակցութեամբ: Վարչապետը ընդգծած է ԵՄ-ի կողմէ Հայաստանի մէջ նախատեսուող 2,6 միլիարտ տոլարի ներդրումային փաթեթով նախատեսուող ծրագրերուն նոր ազդակ հաղորդելու անհրաժեշտութիւնը:

Նիկոլ Փաշինեան նշած է, որ Լեռնային Ղարաբաղէն մեր հայրենակիցներու բռնի տեղահանութեան հետեանքով Հայաստանի մէջ ստեղծուած իրավիճակի յաղթահարման նպատակով կ'ակնկալուի նաեւ միջազգային օժանդակութիւն:

Զրուցակիցները քննարկած են ՀՀ-ԵՄ համագործակցութեան վերաբերող օրակարգային տարբեր հարցեր:

Ծերակուտական Կերի Փիթըրզ Ներկայացուցած է Օրինագիծ, Որ Կ'արգիլէ ԱՄՆ Օգնութիւն Ատրպէյճանին

Ամերիկացի ծերակուտական Կերի Փիթըրզ ներկայացուցած է երկկուսակցական օրինագիծ, որ կ'արգիլէ անվտանգութեան ոլորտին մէջ ԱՄՆ աջակցութիւնը Ատրպէյճանին, քանի որ չէ յստակացուած, որ Ատրպէյճանը յարձակողական գործողութիւններ չի ձեռնարկեր հայերու դէմ:

Փիթըրզ օրինագիծը ներկայացուցած է ի պատասխան Լեռնային Ղարաբաղի մէջ հայերու դէմ Ատրպէյճանի կողմէ շարունակուող յարձակումներու:

«Ատրպէյճանի կառավարութիւնը յստակ հասկցուցած է, որ կրնայ օգտագործել իր ռազմական միջոցները դաժան յարձակումներ իրականացնելու համար Հայաստանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի ժողովուրդին դէմ», ըսած է ծերակուտական Փիթըրզ:

Ըստ անոր՝ Միացեալ Նահանգները չի կրնար մեղսակից ըլլալ հայ ժողովուրդին նկատմամբ ատրպէյճանական բռնութիւններուն:

«Մենք պէտք է ընդունինք այս օրինագրութիւնը, որպէսզի արգելափակենք ամերիկեան յաւելեալ օգնութիւնը Ատրպէյճանին, քանի որ ան չի դադարեցնել իր յարձակումը տարածաշրջանին մէջ», նշած է Փիթըրզ:

Փիթըրզի «Հայերու պաշտպանութեան մասին» անունը կրող օրինագիծը պիտի դադարեցնէ ԱՄՆ օգնութիւնը Ատրպէյճանի կառավարութեան, որը ներկայիս թույլատրուած է Ազատութեան աջակ-

Ամերիկացի ծերակուտական Կերի Փիթըրզ

ցութեան օրէնքի 907-րդ յօդուածի բացառութեամբ:

Թէեւ Ազատութեան աջակցութեան օրէնքը հիմնականին մէջ կ'արգիլէ Ատրպէյճանին տրուող երկկողմանի օգնութիւնը, 2001թ. Սեպտեմբեր 11-ի ահաբեկչութիւններէն յետոյ բացառութիւն աւելցուած է 907-րդ բաժնին մէջ, որ նախագահին կուտայ Ատրպէյճանին օգնութիւն տրամադրելու յաւելեալ լիազօրութիւն: Այս լիազօրութիւնը ամէն տարի կ'օգտագործուի երկու կուսակցութիւններուն նախագահներուն կողմէ՝ սկսած 2002 թուականէն, ներառեալ՝ Պաշտօնի վարչակազմը:

Սամուէլ Շահրամանեանի Հրամանով Արցախի Հանրապետութիւնը Կը Դադարի Գոյութիւն Ունենալ՝ Յունուար 1-էն Սկսեալ

Արցախի տեղեկատուական շտաբը յայտնած է Արցախի Հանրապետութեան լուծարման վերաբերեալ ԼՂ ղեկավարի հրամանին մասին:

«Արցախի Հանրապետութեան նախագահ Սամուէլ Շահրամանեանը հրամանագիր է ստորագրել ստեղծուած իրավիճակից բխող գործողութիւններին մասին:

Համաձայն հրամանագրի՝ ստեղծուած ռազմաքաղաքական ծանր իրավիճակի կապակցութեամբ, ելնելով Արցախի ժողովրդի ֆիզիքական անվտանգութեան եւ կենսական շահերի ապահովման առաջնահերթութիւնից, հաշուի առնելով ռուսական խաղաղապահ ուժերի հրամանատարութեան միջնորդութեամբ ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւնը, Ատրպէյճանի ներկայացուցիչներին հետ պայմանաւորուելով, որ Լեռնային Ղարաբաղի բնակիչներին, այդ թւում՝ զենքերը վայր դրած գինուորականներին ազատ, կամաւոր եւ անխոչընդոտ երթեւեկին ապահովուում է Լաչինի միջանցքի երկայնքով, որոշուել է:

1. Մինչեւ 2024 թուականի Յունուարի 1-ը լուծարել գերատեսչական բոլոր պետական հիմնարկները եւ կազմակերպութիւնները: Լեռնային Ղարաբաղի (Արցախի) Հանրապետութիւնը դադարում է գոյութիւն ունենալ:

Արցախի վերջին նախագահ Սամուէլ Շահրամանեան

2. Լեռնային Ղարաբաղի բնակչութիւնը, այդ թւում՝ հանրապետութիւնից դուրս գտնուող, սոյն հրամանագրի՝ ուժի մէջ մտնելուց յետոյ ծանօթանում է Ատրպէյճանի կողմից ներկայացուած վերահամարկման պայմաններին՝ անկախ եւ անհատական որոշում կայացնելու նպատակով, ապագայում Լեռնային Ղարաբաղում մնալու (վերադառնալու) հնարաւորութեան մասին:

Սոյն հրամանագիրն ուժի մէջ է մտնում հրապարակման պահից անմիջապէս յետոյ:»

ՄԱԿ-ի Առաքելութիւնը Ցնցուած է Արցախը Լքելու Բնակչութեան «Յանկարծակի Որոշումէն»

Ստեփանակերտի դատարկ փողոցները

Ատրպէյճանի մէջ ՄԱԿ-ի մշտական համակարգողի ղեկավարութեամբ ՄԱԿ-ի առաքելութիւնը ամփոփած է մէկօրեայ այցը Լեռնային Ղարաբաղ: Տարածած յայտարարութեամբ դիտորդները կը փաստեն, որ Լեռնային Ղարաբաղի մէջ իրենց ստացած տուեալներով՝ մնացած է 50-էն 1000 հայ:

«Առաքելութիւնը ցնցուած է, թէ ինչպէս տեղի բնակիչները յանկարծակի լքած են իրենց տունները, ինչպէս նաեւ տառապանքներէն, որոնք կրնայ անոր պատճառը ըլլալ», յայտարարած է ՄԱԿ-ի առաքելութիւնը:

ՄԱԿ-ի պաշտօնեաները միաժամանակ յայտարարած են, թէ ոչ տեղի բնակչութեան շրջանակին մէջ հարցուածներէն, ոչ իրենց զրուցակիցներէն որեւէ հաղորդում չեն ստացած քաղաքացիական բնակչութեան նկատմամբ վերջին գիտարարներն յետոյ բռնութեան դէպքերուն վերաբերեալ: Յայտարարութեան հեղինակները նաեւ կը նշեն, որ այն վայրերուն մէջ, ուր

այցելած են, քաղաքացիական, գիւղատնտեսական ենթակառուցուածքներու վնասներ, աւերածութիւններ, ինչպէս նաեւ որեւէ սատկած անասուն կամ ընտանի կենդանի չեն յայտնաբերած:

«Այս փուլին դժուար է հասկնալ՝ մտադի՞ր է արդեօք տեղի բնակչութիւնը վերադառնալ: Յստակ է, որ վստահութեան ամրապնդման անհրաժեշտութիւն կայ, իսկ այդ ժամանակ եւ ջանքեր կը պահանջէ բոլոր կողմերէն», կ'ընդգծէ միջազգային կառույցին խումբը՝ հաւաստիացնելով, թէ ՄԱԿ-ը «պատրաստ է աջակցելու Լեռնային Ղարաբաղի մէջ» մնացած բնակչութեան ու անոնց, որոնք կը փախաբին վերադառնալ:»

ՄԱԿ-ի պաշտօնեաները, ըստ յայտարարութեան, մէկօրեայ այցի ընթացքին եղած են Աղտամի մէջ, Ստեփանակերտի մէջ եւ Լաչինի միջանցքին: Հաղորդագրութեան համաձայն՝ գիւղական բնակավայրեր դիտորդներու հասանելիութիւնը «սահմանափակ» էր:

«Բոլորին Համար Պարզ Է, Որ Ռուսաստանը Դաւաճանած Է Հայ Ժողովուրդին»։ Շարլ Միշել

«Ռուսաստանը չէ ապահոված Լեռնային Ղարաբաղի մէջ խաղաղութիւնն ու անվտանգութիւնը. բոլորին համար պարզ է, որ Ռուսաստանը դաւաճանած է հայ ժողովուրդին», «Euronews»-ին տուած հարցազրոյցին յայտնած է ԵՄ խորհուրդի ղեկավար Շարլ Միշելը:

Ան յայտնած է, որ Ռուսաստանը դաւաճանած է հայ բնակչութեան:

«Իրավիճակը պարզ է. ոչ ոք կրնայ այդ չտեսնել: Ռուսաստանը ցանկութիւն յայտնած է, որ իր զինուորները ներկայ ըլլալին այնտեղ եւ երաշխաւորեն կայունութեան եւ անվտանգութեան մասին համաձայնագրերը: Մենք կը տեսնենք, որ այդ ռազմական գործողութիւնը սկսած է առանց իրադարձութիւններու վայրին մէջ գտնուող Ռուսաստանի ամենափոքր արձագանգի՝ ի տարբերութիւն Եւրոմիութեան, որ այնտեղ ռազմական ներկայութիւն չունի», ըսած է ԵՄ խորհուրդի նախագահը՝ ընդգծելով, որ մտադիր է միջնորդութիւն առաջարկել Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի ղեկավարներուն միջեւ սպանական կրակատալի մէջ այս շաբթեւոյ վերջը կայանալիք Եւրոմիութեան գազաթափողի ընթացքին:

Լրագրողի հարցումին, թէ Յունուար 1-էն Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետութիւնը պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ, հետեւեալը, ինչպէ՞ս կարելի է վստահութիւն ստեղծել այս պայմաններուն մէջ, Միշել նշած է, որ Ատրպէյճանը մեծ պատասխանատուութիւն կը կրէ այն պահէն, երբ սկսած է ռազմական գործողութիւնը.

«Այժմ Ատրպէյճանը պէտք է բարի կամք դրսեւորէ, միջազգային հանրութիւնը ներգրաւ է իրավիճակի դիտարկման մէջ, որպէսզի պաշտպանուին Ատրպէյճանի մէջ բնակող ամբողջ բնակչութեան, ընդ որում՝ հայ բնակչութեան, իրա-

ԵՄ խորհուրդի ղեկավար Շարլ Միշել

ւունքներն ու անվտանգութիւնը», ընդգծած է Շարլ Միշելը:

ԵՄ խորհուրդի նախագահը անդրադարձած է նաեւ Պաքուի հետ ԵՄ յարաբերութիւններուն՝ զայն բնորոշելով բարդ, բայց հեռանկարային.

«Պրիւքսէլի յարաբերութիւնները Պաքուի հետ կը շարունակեն մնալ բարդ, բայց հեռանկարային: Անցեալ տարի Եւրոմիութիւնը շատ բան ըրաւ Ատրպէյճանէն աւելի շատ բնական կազ ստանալու համար: Կովկասի մէջ անվտանգութեան ամրապնդման եւ համագործակցութեան զարգացման ջանքերուն պէտք է աւելի շատ ներգրաւել Ատրպէյճանը», ըսած է Միշել: Նաեւ անդրադարձած է Հռոմի Կանոնադրութեան վաւերացման Ազգային ժողովին մէջ:

«Ան այսօր գործընկեր է: Այո՛, ան գործընկեր է: Արդեօ՞ք սա կը նշանակէ, որ յարաբերութիւնները պարզ են: Ո՛չ, յարաբերութիւնները պարզ չեն: Արդեօ՞ք այդ կը նշանակէ, որ այս յարաբերութիւններուն մէջ դժուարութիւններ կան: Այո՛, իրականութիւնը բարդ է, եւ այդ պէտք է հասկնալ», եզրափակած է Շարլ Միշելը:

Արցախէն Տեղահանուած 100 Հազար 520 Անձ Ժամանած Է Հայաստան

Շարունակուած էջ 1-էն

րերին եւ եղբայրներին:

Յաջորդ գործումը, որ մենք կայացրել ենք, վերաբերում է կեցութեան, բնակարանային ծախսերին աջակցութեանը: Մենք որոշում ենք կայացրել, որ բռնի տեղահանուած իւրաքանչիւր անձի կը տրուի 40.000 դրամ (100 տոլար) որպէս բնակութեան ծախսերի հատուցում, գումարած 10.000 դրամ՝ ընդհանուր ծախսերի գծով աջակցութի դրամն: Շատ կարեւոր է, որ նաեւ այս ծրագրից օգտուելու համար բռնի տեղահանուած մեր քոյրերն ու եղբայրները հնարաւորինս արագ մօտենան դրամատուն եւ հաշիւները բացեն, որպէսզի մենք արդէն համապատասխան արագութեամբ կարողանանք այդ գումարները փոխանցել:

Բայց նաեւ մինչեւ գումարների փոխանցումը, ըստ էութեան, կարող ենք արձանագրել, որ օրինակ, 5 հոգանոց ընտանիքի պարագայում՝ Հոկտեմբերին նրանք կ'ունենան պետութեան, կառավարութեան կողմից 750.000 դրամի աջակցութիւն: Նաեւ կարծում եմ, որ

այս գումարի, պիւտճէի հաշուառումով նրանք կարող են նաեւ որոշակի գործողութիւններ ծաւալել: Մասնաւորապէս, ովքեր գտնուում են ժամանակաւոր կացարաններում, շատ լաւ կը լինի, որպէսզի արդէն սկսեն վարձով բնակարանների կամ բնակելի տարածքների վարձակալութեան փնտրութիւնը:

Նիկոլ Փաշինեան կարեւորած է նաեւ Լեռնային Ղարաբաղէն բռնի տեղահանուած մեր քոյրերուն եւ եղբայրներուն աշխատանքի ապահովման խնդիրն լուծումը: «Մենք նաեւ միջոցներ ենք ձեռնարկում, որ օրինակ, հանրակրթութեան ոլորտի մասնագէտները ներգրաւուեն, աշխատանքի ընդունուեն հանրակրթութեան ոլորտում, դպրոցներում, առողջապահութեան ոլորտի աշխատողներն աշխատանքի ընդունուեն առողջապահութեան ոլորտում: Նաեւ շատ կարեւոր է, որ նախարարութիւնները թափուր աշխատատեղերի վերաբերելի տեղեկատուութիւնն աշխոյժ տարածեն:

Ի հարկէ, աշխատանքի ընդունուելու որոշակի ընթացակարգեր կան, մրցութիւններ եւ այլն, այդ

Հասարակական Կազմակերպութիւնները, Քաղաքական Ուժերը ՀՀ-ին Կոչ Կ'ընեն Դուրս Գալու ՀԱՊԿ-էն, ԵԱՏՄ-էն

Հասարակական եւ քաղաքական շարք մը ուժեր, ինչպէս նաեւ անհատներ Հայաստանի իշխանութիւններուն կոչ կ'ընեն այսպէս ձեռնարկուող ՀԱՊԿ-էն, ԵԱՏՄ-էն, ԱՊՀ-էն դուրս գալու գործընթաց, դիմելու Եւրոպական Միութեան անդամակցութեան յայտով:

Անոնք այս մասին յայտարարութիւնը ընդունած են Անկախութեան համագումարին ժամանակ:

Յայտարարութիւնը կը դատարարէ «Ռուսաստանէն եւ Ատրպէյճանէն հնչող սպառնալիքները Հայաստանի անկախութեան եւ տարածքային ամբողջականութեան հանդէպ»:

«Այս օրերին Ռուսաստանի իշխանութիւնների որդեգրած հակահայ կեցողութիւնը, որի զօրը դարձաւ հայ ժողովուրդը Արցախում, ոչ միայն դատարարելի է, այլեւ աւելի է խորացնելու վերջին տարիներին Հայաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ առաջացած անշրպեւոր, դարձնելով այն գրեթէ անյարձակ հարեւր, ինչը հրատապ անհրաժեշտութիւն է ստեղծում Հայաստանի Հանրապետութեան ու Ռուսաստանի Դաշնութեան միջեւ գործող ողջ իրաւապայմանագրային հիմքի արմատական վերանայման», կը նշեն անոնք:

Յայտարարութեան հեղինակները «արցախահայութեան՝ սովի եւ ռազմական յարձակման կիրառմամբ բռնի հայրենազրկումը» կը դիտարկեն նոյն տրամաբանութեան մէջ, ինչ «Ուքրաինոյ ժողովուրդին հանդէպ Ռուսաստանի գործադրած յարձակումն ու ցեղասպանութիւնը»:

Կազմակերպութիւնները, գործիչները, ողջունելով Հայաստանի իշխանութիւններուն պատրաստակամութիւնը վաւերացնելու Միջազգային Քրէական Դատարանի Հռոմի Կանոնադրութիւնը, կը յորդորեն այդ ընել առանց որեւէ վերապահման: Մոսկուայէն Հռոմի Կանոնադրութիւնը վաւերացնելու Հայաստանի որոշումը Ռուսաստանի նկատմամբ «ծայրայեղ թշնամական» քայլ անուանած էին:

Արեւմուտքին անոնք կոչ

կ'ընեն դիւանագիտական ու քաղաքական անհրաժեշտ գործիքակազմի կիրառմամբ որպէս առաջին քայլ հասնել Արցախէն «Ռուսական բռնազրաւող ուժերու» դուրսբերման, Արցախի տարածքին միջազգային փաստահաւաք ու դիտորդական առաքելութեան տեղակալելուն, միջազգային լրատուամիջոցներու եւ ՄԱԿ-ի համապատասխան գրասենեակներու, այդ շարքին՝ ԵՈՒՆԵՍԿՕ-ի ու ԵՈՒՆԻՍԵՖ-ի ազատ մուտքին, իսկ հետագային՝ նաեւ միջազգային մանուսկրի օժտուած խաղաղարար առաքելութեան տեղակայման, ինչ որ, կը կարծեն, հնարաւորութիւն պիտի ստեղծէ արցախահայութեան վերադարձին համար՝ անոնց անվտանգութեան եւ իրաւունքներու ապահովմամբ:

Հայաստանի իշխանութիւններուն անոնք կոչ կ'ընեն դուրս գալու Ռուսաստանի գլխաւորած ՀԱՊԿ-էն, ԵԱՏՄ-էն, ԱՊՀ-էն՝ լուծարելով Ռուսաստանի հետ բոլոր ռազմական ու տնտեսական պայմանագրերը, արգիլելու հայկական ցանցով հեռարձակուող ռուսաստանեան պետական ու պետութեան հետ փոխկապակցուած հեռուստատիւներու հեռարձակումը, դիմելու Եւրոպական Միութեան՝ վեջինիս լիիրաւ անդամակցութեան յայտով, ԵՄ անդամ պետութիւններուն, ԱՄՆ-ի, Գանատայի, Հնդկաստանի, միասնական Արեւմուտքի այլ ժողովրդավարական երկիրներուն հետ կնքելու երկկողմ ռազմավարական գործընկերութեան համաձայնագրեր, սկսելու քայլեր արեւմտեան երկիրներու եւ եւրատլանտեան անվտանգային համակարգերու հետ երկկողմ ու բազմակողմ ռազմական եւ ռազմատեխնիկական համագործակցութեան խորացման համար:

Հայ-ռուսական յարաբերութիւններու լարուածութիւնը կը շարունակուի. Ռուսիոյ արտաքին գործերու նախարար Սերկէյ Լաւրովը օրերս Հայաստանի ղեկավարութեան խորհուրդ տուած էր լիշէլ այն երկիրներու ոչ-նախանձելի ճակատագիրը, որոնք յոյսը դրած են ԱՄՆ-ի վրայ:

ընթացակարգերը չեն գրոյացուի, բայց միւս կողմից էլ մենք հնարաւորինս կը պարզեցնենք, որպէսզի գործող մանկավարժները հեշտացուած ընթացակարգերով հնարաւորութիւն ունենան աշխատանքի

ընդունուել, նաեւ առողջապահութեան ոլորտի մասնագէտներին է վերաբերում, այլ ոլորտներին նոյնպէս: Դրա հետ կապուած տրուած են համապատասխան յանձնարարականներ», ըսած է վարչապետը:

Վատիկանի Մեջ Պապը Յիշեց Արցախէն Տեղահանուած Զայուծիւնը

Վատիկանի մէջ այս օրերուն տեղի կ'ունենայ շատ կարեւոր պատմական իրադարձութիւն մը Հռոմէական Կաթոլիկ եկեղեցւոյ շրջագիծէն ներս: Այսպէս՝ Ֆրանսիսկոս Պապին նախագահութեամբ կը գումարուի Հռոմէական Կաթոլիկ եկեղեցւոյ Մեծ Սինոդը, որ կը համարմբէ աշխարհի բոլոր կողմերէն եկած կարգիւնաւորներու եպիսկոպոսները:

Համաքրիստոնէական ընտանիքէն ամենաբարձր ներկայացուցիչներ կը մասնակցին սինոդին, ներառեալ յոյներու Պարթոլոմէոս Ս. Արքեպիսկոպոս ձոսթըն Ուէլսի եւ այլ էքլեմէնիք ներկայացուցիչներ, որոնց շարքին Արեւմտեան Եւրոպայի հայրապետական պատուիրակ եւ Վատիկանի Ս. Աթոռի մօտ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի ներկայացուցիչ՝ Գերշ. Տ. Խաթակ Արք. Պարսամեան, Կաթոլիկ եկեղեցւոյ աշխատանքները պիտի շարունակուին մինչեւ տարեվերջ: Համաշխարհային համաքրիստոնէական ընտանիքին ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Վատիկանի վրայ: Ս. Պետրոսի հրապարակին վրայ շաբաթավերջին, Սինոդի մեկնարկին խօսք առաւ նաեւ Սրբազան քահանայապետը, կարճ զեկոյց

մըն ալ ունեցաւ Տ. Խաթակ Արք. Պարսամեան, որ Սրբազան Պապին աղօթակցութիւնը խնդրեց Արցախի աղէտեալներուն համար: Քահանայապետը պատասխանեց որ սիրով պիտի ընդառնուի:

Վատիկանի ռատիոկայանի հաղորդումին համաձայն Սինոդի բացման օրը՝ Քահանայապետը մտահոգութիւն յայտնեց Արցախի տեղահանուածներուն համար ու շեշտեց որ անոնք իր մտքին ու աղօթքներուն մէջ են: Սրբազան Պապը վերջիչեց նաեւ Ստեփանակերտի մօտակայքին վառելանիւթի պահեստին մէջ պատահած պայթումին հետեւանքով զոհուածները:

«Այս օրերուն կը հետեւիմ Արցախի գաղթականներու ողբերգական իրավիճակին, նորոգելով Ատրպէյճանի եւ Հայաստանի միջեւ երկխօսութեան իմ կոչս եւ մաղթելով, որ կողմերու միջեւ բանակցութիւնները, միջազգային հասարակութեան օգնութեամբ, նպաստեն մնայուն համաձայնութեան մը, որ վերջ պիտի դնէ մարդասիրական տագնապին», ըսաւ Սրբազան Պապը եւ աւելցուց, որ կ'աղօթէ նաեւ Ստեփանակերտի մերձակայքի պայթումի 170 զոհերուն համար:

Շնորհակալութիւն Ռուսաստան...

Շարունակուած էջ 1-էն

փաստօրէն կը ղեկավարուի Ռուսաստանի կողմէ, սակայն այդ օգնութիւնը տարբեր պատրուակներով չտրամադրուեցաւ: Նոյն միջոցին Ռուսաստան մերժեց Զայաստանին մատակարարել այն զինատեսակները, որոնք կարելի էին Զայաստանի բանակը պատերազմէն յետոյ վերականգնելու համար, հակառակ որ, անոնց գումարները նախապէս վճարուած էին:

Ռուսաստանի այս բոլոր քայլերը կանաչ լոյս բացին Ատրպէյճանի համար, որպէսզի ան դիմէ աւելի յառաջացած քայլերու:

Արցախի հայաթափման վերջին հանգրուանի գործադրութիւնը սկսաւ 2022-ի Դեկտեմբերին, երբ խումբ մը «բնապահպաններ» փակեցին Լաչինի ճանապարհը, որ կը գտնուէր ռուս խաղաղապահներու հսկողութեան տակ, սակայն անոնք ոչ մէկ փորձ ըրին զանոնք հեռացնելու եւ ազատ տեղաշարժը ապահովելու համար: Այս քայլին յաջորդեց Լաչինի միջանցքի մուտքին անցակէտի տեղադրումը եւ ամբողջական փակումը, կազմի եւ Եւրոպականութեան անջատու-

մը, մարդասիրական օգնութեան մուտքի արգելքները, այդպիսով Արցախահայութիւնը հասցնելով սովի եզրին:

Այս բոլորը շարունակաբար տեղի ունեցան Ռուսաստանի մեղսակցութեամբ, երբ հասաւ Սեպտեմբեր 19-ի լայնածաւալ յարձակումի պահը ու 24 ժամ չանցած խաղաղապահները Արցախի ղեկավարութեան պարտադրեցին ստորագրել զինադադարի միակողմանի որոշում մը, հակառակ որ Արցախի Պաշտպանութեան Բանակը իր վիճակի էր տակաւին դիմադրելու: Պաքուի խոստովանութեամբ իսկ, Ազերի բանակի կորուստները մէկ օրուան մէջ հասած էին 200-ի:

Ռուս խաղաղապահները նոյնիսկ չապահովեցին ազատ ելք՝ Արցախի ռազմական ու քաղաքական ղեկավարութեան համար, հակառակ որ, բոլորն ալ կը նկատուէին այսպէս կոչուած՝ ռուսամէտ գործիչներ: Անոնցմէ շատեր դժբախտաբար այսօր յայտնուած են Պաքուի բանտերուն մէջ:

Այս բոլորէն ետք Մոսկուա կը փորձէ չքմեղանալ պատասխանատուութիւնը բարդելով Զայաստա-

Նենսի Փելոսիի Գլխաւորութեամբ

Շարունակուած էջ 1-էն

Նամակին հեղինակները, կազմուած Գոնկրէսի երկու կուսակցութիւններէն, դատապարտած են Լեոնային Ղարաբաղի վրայ «չհրահրուած ռազմական յարձակումը» եւ «իննամսեայ դաժան շրջափակումը», ինչի հետեւանքով տեղի հայ բնակչութեան կը «մնար միայն փախչիլ»:

ԱՄՆ օրէնսդիրները արձանագրած են, որ չնայած Լեոնային Ղարաբաղի բնակչութեան սպառնացող ցեղասպանութեան մասին ահազանգերուն՝ տեղի կ'ունենայ մարդասիրական աղէտ, որ հնարաւոր էր կանխել:

Գոնկրէսականները կ'առաջարկեն գործի դնել Ազատութեան աջակցութեան օրէնքի 907 լրացումը, որ ԱՄՆ կառավարութեան կ'արգիլէր ռազմական օգնութիւն տրամադրել Ատրպէյճանին: Նաեւ

կոչ կը կատարուի անձնական պատժամիջոցներու ենթարկել Ատրպէյճանի պաշտօնեաները՝ կիրառելով «Մակնիթսքի օրէնքը»:

Բացի անկէ, նամակին հեղինակները կ'առաջարկեն մարդասիրական օգնութիւն տրամադրել Լեոնային Ղարաբաղէն տեղահանուած բնակչութեան եւ միջազգային հանրութեան կոչ ընել՝ ներգրաւուելու այդ գործին մէջ:

Գոնկրէսականները նաեւ անհրաժեշտ կը համարեն միջոցներ ձեռնարկել՝ ապահովելու Լեոնային Ղարաբաղի բնակչութեան անվտանգ տարահանումը դէպի Հայաստան, այդ շարքին՝ Լաչինի միջանցքին միջազգային դիտորդներու տեղակայմամբ: Ըստ նամակի հեղինակներուն՝ անհրաժեշտ է նաեւ ուղիղ շփումներ ունենալ Ատրպէյճանի հետ՝ Լեոնային Ղարաբաղի իշխանութիւններուն համաներում ապահովելու նպատակով:

Դոզի՝ Իրեն Ուղղուած Զայիոյանքներից

Շարունակուած էջ 2-էն

դառնալ ընդդիմութիւն այն դէպքում, երբ հիմա էլ, այս արդիւնքներով էլ կարող է ընդդիմութիւն աշխատել: Դոզը իր լայնով յստակ յայտարարեց, որ իր համար չկայ տարբերութիւն՝ ընդդիմութիւն կ'աշխատի Հայկ Մարութեանի՞ քաղաքապետութեան, թէ՞ Տիգրան Աւինեանի քաղաքապետութեան ընթացքում: Բացի դրանից, ինչո՞ւ պէտք է ՔՊ-ն Դոզին դրամական, քաղաքական կամ այլ կապիտալ խոստանար, եթէ իրեն հարկաւոր չեն Դոզի քուէները: Աւինեանը կարող է քաղաքապետ ընտրուել անգամ միայն իր 24 մանդատով կամ «Հանրապետութեան» հետ կոալիցիայով, իսկ երկրորդ փուլ չզնալու համար «Հանրային ձայն» կուսակցութեանը կապիտալ խոստանալու կարիք չկայ, որովհետեւ, ինչպէս նշեցինք, «Հանրային ձայն» կուսակցութեանն ակնյայտօրէն ձեռնտու չէ գնալ երկրորդ փուլ ու ստանալ լաւագոյն դէպքում այնքան մանդատ, որքան ունեն հիմա:

Ըստ Ընտրական օրէնագրի՝ այն դէպքում, երբ ուժերից որեւէ մէկին չի յաջողում ստանալ ընտրողների ձայների բացարձակ մեծամասնութիւնը, այսինքն՝ 33 եւ աւելի մանդատ, որպէսզի օրէնքի

ուժով քաղաքապետ նշանակուի, առաջադրուող թեկնածուներից քաղաքապետ է ընտրուում նա, ով կը ստանայ աւագանու 65 անդամներից 33-ի քուէն:

Այդպիսի ուժ չկայ հիմա: Ամենաշատ քուէ ունի ՔՊ-ն՝ 24 մանդատ: Անգամ Հանրապետութեան 8 մանդատները բաւարար չեն քաղաքապետ ընտրելու համար, իսկ Մարութեանի, Դոզի եւ Թեւանեանի կոալիցիան չստացուեց. «Հանրային ձայնի» 2 անդամները չեն կարողանալու մասնակցել քուէարկութեանը՝ մէկը կալանաւորուած է, միւսը՝ հետախուզման մէջ:

Հետեւաբար քաղաքապետը կ'ընտրուի երկրորդ փուլով: Այս փուլում քաղաքապետ է ընտրուում ամենաշատ ձայն հաւաքած թեկնածուն: Թեւանեան - Մարութեան մանդատների գումարը 26 է, իսկ ՔՊ-Հանրապետութիւնը՝ 32: Աւինեանը՝ Հանրապետութեան հետ կոալիցիայի դէպքում կ'ընտրուի քաղաքապետ, իսկ եթէ Մարութեանը չհամագործակցի Թեւանեանի հետ՝ ինչպէս խոստացել էր իր ընտրողներին քարոզարշաւի ընթացքում, ապա Աւինեանը քաղաքապետ կ'ընտրուի անգամ առանց «Հանրապետութիւն» կուսակցութեան ձայների:

«ՍԻՎԻՔ»

նի իշխանութիւններուն եւ Արեւմուտքին վրայ, սակայն Զայ ժողովուրդը ապրեցաւ ու տեսաւ այս բոլոր գարգացումները եւ ցաւով կ'արձանագրէ այն տխուր դերը, որ Ռուսաստան ունեցաւ Արցախի հայաթափման մէջ:

Մինչեւ 44-օրեայ պատերազմը Զայաստանի ժողովուրդի 70-80 տոկոսը Ռուսաստանը կը նկատէր բարեկամ երկիր: Այդ տոկոսները այսօր չկան եւ ատոր համար պատասխանատու են Քրեմլին նստած ղեկավարութիւնը, որոնք կորսնցուցին Զայ ժողովուրդի վստահութիւնը:

Մարդկային պարտութեան այս նորագոյն ողբերգութեան մէջ պատասխանատուութեան մեծ բաժին ունի նաեւ Արեւմուտքը՝ իր Եւրոպայով ու Ամերիկայով, որոնք Արցախի շրջափակումի ամբողջ 10 ամիսներու ընթացքին խօսքէն անդին չ'անցան՝ բաւարարուելով

անատամ կոչերով, շատ յայաճախ հաւասարութիւն դնելով կողմերուն միջեւ:

Արեւմուտքի կողմէ Ատրպէյճանի դէմ տնտեսական պատժամիջոցներու սպառնալիքն իսկ բաւարար պիտի ըլլար, որպէսզի Պաքուի բռնապետը երկու անգամ մտածէր, որեւէ քայլի դիմելէ առաջ: Սակայն, այդ եւս տեղի չունեցաւ ու հասանք հոն ուր հասանք: Պատմութիւնը անգամ մը եւս սեւ տարրերով պիտի արձանագրէ՝ Արեւմուտքի թերացաւ իր դաւանած՝ մարդկային իրաւունքներու պաշտպանութեան սկզբունքին մէջ:

Այսպիսով հեզմանքով «Զնորհակալութիւն» կը յայտնենք Ռուսաստանին ու Արեւմուտքին, որոնք Արցախը յանձնեցին Ատրպէյճանին:

Գ. ԽՈՏԱՆԵԱՆ «ՍԱՍԻՍ»

Armenian Parliament Ratifies Rome Statute of the International Criminal Court

YEREVAN -- The Armenian parliament ratified on Tuesday the Rome Statute of the International Criminal Court (ICC), putting the country in the jurisdiction of The Hague-based institution.

A total of 60 lawmakers, mostly representing the ruling Civil Contract party, voted for the ratification of the treaty on October 3, while 22 lawmakers voted against.

The Representative on International Legal Matters Yeghishe Kirakosyan stated that currently 123 countries are members of the Statute of the International Criminal Court.

Armenia signed the Rome Statute on 1 October 1999, after which the ratification process was suspended, as the Constitutional Court considered some of the obligations stipulated in the Statute to be contrary to the Constitution in 2004.

The rapporteur presented the background of the issue, reminding that the debates on the ratification of the Statute started again a year ago, when Azerbaijan carried out a large-scale aggression against the sovereign territory of the Republic of Armenia,

Continued on page 4

Ethnic Cleansing Completed: Government to Cover Housing and Utility Costs for 100,520 Artsakh Armenians Forcibly Displaced from Their Homeland

YEREVAN — 100,520 individuals forcibly displaced from Nagorno Karabakh have been relocated to Armenia, as disclosed by Nazeli Baghdasaryan, the Armenian Prime Minister's spokesperson, during a daily press briefing.

"This constitutes a direct act of ethnic cleansing that we had previously warned the international community about," stated PM Nikol Pashinyan during a government meeting on September 28. He called for concrete action from the international community, emphasizing that while statements condemning ethnic cleansing from various international players are crucial, they must be followed by

tangible actions. Otherwise, these statements risk being perceived as mere moral statistics for history, enabling future nations to formally dissociate themselves from this crime by claiming that they had condemned it.

According to Baghdasaryan, the number of vehicles used for transportation totals 21,107. "Currently, 91,031 individuals have registered. This process is of utmost significance as it facilitates the identification of these individuals and provides an opportunity for Armenians forcibly displaced from Nagorno-Karabakh to access various social programs in the future,"

Continued on page 4

Eshoo and Pelosi Call on President Biden to Take Decisive Action in Response to Humanitarian Crisis in Artsakh

WASHINGTON, D.C. – Today, U.S. Rep. Anna G. Eshoo (CA-16) and Speaker Emerita Nancy Pelosi (CA-11) led 75 bipartisan House Members in writing to President Biden in support of strong U.S. action to alleviate the unfolding humanitarian disaster in Nagorno-Karabakh (Artsakh) and hold Azerbaijan accountable for engaging in ethnic cleansing against Artsakh's Armenian population.

The Members wrote: "In light of the unfolding mass displacement of Artsakh's population, it is clear that our country's response to this crisis has not been commensurate with the scale of the devastation. We believe

the United States must make clear to Azerbaijan that its unprovoked aggression against Artsakh is unacceptable and will be met with an appropriate response."

In the letter, the Members urge the Biden Administration to provide robust humanitarian aid to support Artsakh's displaced population; hold Azerbaijan accountable for violating human rights through targeted sanctions and the suspension of U.S. military aid; send observers to the Lachin Corridor to ensure the safe evacuation of Artsakh's population; and engage with Azerbaijan to secure amnesty for Artsakh's leaders.

A UN Mission Arrives in Artsakh After All Armenians Have Fled

STEPANAKERT — A United Nations mission has arrived in Nagorno-Karabakh following an Azerbaijani takeover of the mountain enclave that resulted in the exodus of the region's Armenian population. An Azerbaijani presidential spokesman said the mission arrived early on October 1 to assess the humanitarian needs in the region.

The mission is meant to "assess the situation on the ground and identify the humanitarian needs for both people remaining and people that are on the move," a UN spokesperson told reporters last week.

Nearly all of Karabakh's estimated 120,000 residents have fled the territory for Armenia in recent days.

"Of course, it looks like a bad joke, and it's very strange to send a mission there now," David Akopyan, the former head of the UN Development Program in Syria, told CivilNet by phone. "It probably mostly will be useless."

"But," Akopyan stressed, "that is not to dismiss the mission overall," pointing out it could be the first step to

Continued on page 4

France Ready to Deliver Weapons to Armenia

YEREVAN -- France is ready to deliver weapons to Armenia to help the South Caucasus state counter threats to its territorial integrity, French Foreign Minister Catherine Colonna said during a visit to Yerevan late on Tuesday.

"France has given its agreement to the conclusion of future contracts with Armenia which will allow the delivery of military equipment to Armenia so that it can ensure its defense," Colonna told a joint news conference with her Armenian counterpart Ararat Mirzoyan.

She declined to shed light on those contracts, saying only "there are things that were already agreed between Armenia and France and that are in progress."

The French government has condemned Azerbaijan's September 19-20 military offensive in Nagorno-Karabakh that paved the way for the forest displaced of virtually entire Armenian population. President Emmanuel Macron suggested last week that Baku might now attack Armenia as well.

French Defense Minister Sebastien Lecornu said afterwards that the sovereignty and territorial integrity of Armenia are an "absolute objective for us." Lecornu did not rule out arms supplies or other military aid to Arme-

nia, saying that Paris is already examining Yerevan's defense "needs."

Speaking after talks with Mirzoyan and Prime Minister Nikol Pashinyan, Colonna noted that Azerbaijan has "continuously armed itself to take action," using its oil revenues and Turkey's military assistance.

She said Paris has also proposed that the European Union expand its monitoring mission along Armenia's border with Azerbaijan and help Yerevan from a special fund designed to boost EU partners' defense capacity.

Armenian parliament speaker Alen Simonian revealed in July that the Armenian government requested "technical assistance" from the European Peace Facility (EPF) but was rebuffed by Brussels.

France will open a consulate in Syunik, becoming the third country after Iran and Russia to establish or announce plans to establish a permanent diplomatic presence in Armenia's strategically vital southernmost region.

"We are strengthening our defense cooperation with Armenia. We will have a military attaché at the French Embassy in Yerevan and soon we will also open a consulate in the border Syunik region," Foreign Minister Catherine Colonna said Tuesday.

Three Former Karabakh Presidents Arrested By Azerbaijan

Azerbaijan has reportedly arrested three former presidents of Nagorno-Karabakh republic and the current speaker of the local legislature on Tuesday as they continued their takeover of the depopulated region.

They confirmed Azerbaijani media reports that two of the former presidents, Arkadi Ghukasyan and Bako Sahakyan, as well as speaker Davit Ishkhanyan have already been transported to Baku, while the third ex-

president, Arayik Harutyunyan, is on his way to the Azerbaijani capital. There was no such confirmation from Karabakh or Armenian sources.

Harutyunyan resigned three weeks before Azerbaijan launched on September 19 a military offensive that forced Karabakh to disband its government and army, paving the way for Azerbaijani control over the territory. His successor, Samvel Shahramanyan, reportedly negotiated with Baku in re-

Lemkin Institute Accuses World Leaders of Complicity in Genocide in Karabakh, Slams US for 'Reckless Bothsidesism'

The Lemkin Institute for Genocide Prevention has criticized the United States for 'reckless bothsidesism' and its 'delusional belief' that the genocidal regime of Azerbaijani President Ilham Aliyev can engage in good-faith talks or negotiations.

The Lemkin Institute reacted to US State Department spokesperson Matthew Miller's recent statement on Nagorno-Karabakh that the US has done its best "to find a diplomatic solution, but at the end of the day, we must not forget that there are two sides here that simply have differences."

"Demonstrating that it has learned nothing from the genocide currently being committed by Azerbaijan against the Armenians of #Artsakh/Nagorno-Karabakh, the United States continues to enable the perpetrator with its reckless "bothsidesism" and its delusional belief that the genocidal regime of

Azerbaijani President Ilham Aliyev can engage in good-faith talks or negotiations. Genocide is not a matter of "simply [having] differences." Furthermore, suggesting that the US has played no role in enabling Aliyev's impunity to commit genocide is mendacious at best. The Lemkin Institute for Genocide Prevention warns world leaders that they are behaving in ways that leave them open not only to charges of complicity in genocide but also to charges of aiding and abetting the crime," the Lemkin Institute for Genocide Prevention said.

United States Activates Disaster Assistance Response Team to Rerespond to Humanitarian Needs in the South Caucasus

WASHINGTON, DC — The U.S. Agency for International Development (USAID) has deployed a Disaster Assistance Response Team (DART) in the South Caucasus region to coordinate the U.S. humanitarian response, USAID Administrator Samantha Power said in a statement after traveling to Armenia.

"This week, I traveled to Armenia to hear directly from the people fleeing their homes in Nagorno-Karabakh in the wake of Azerbaijan's September 19-20 attacks. The United States is deeply concerned about the safety of vulnerable populations in Nagorno-Karabakh and the more than 50,000 people who have fled to Armenia. We are grateful to the Government of Armenia for welcoming new arrivals and helping them find shelter and to humanitarian organizations working to address acute needs.

"Today, I am announcing that the U.S. Agency for International Development has deployed a Disaster Assistance Response Team (DART) in the South Caucasus region to coordinate the U.S. humanitarian response. The DART will assess the situation, identify priority needs to scale up assistance, and work with partners to provide urgently needed aid.

"Last week's unacceptable military operation has made an already dire humanitarian situation even worse. For nine months, Azerbaijan blocked the Lachin Corridor – shutting down a vital lifeline that connects the residents of Nagorno-Karabakh with food, medicine, fuel, and commercial supplies which is creating dire shortages.

"The Lachin Corridor must remain fully and permanently open so

that civilians can leave and return freely, communities can access food, medicine, and other essential supplies, and humanitarian organizations can see and meet needs on the ground. Azerbaijan must protect civilians, uphold its obligations to respect the human rights and fundamental freedoms of all individuals in its country, and ensure its forces comply with international humanitarian law.

"Given the scale of the needs, the United States announced \$11.5 million in humanitarian assistance earlier this week to support communities across the South Caucasus who are affected by the ongoing crisis. This is in addition to the more than \$23 million the United States has provided in humanitarian assistance since 2020 in response to the situation in Nagorno-Karabakh. These funds will be used to provide everything from food to psychosocial support to help address trauma caused by the violence and mass displacement," Power said in the statement.

cent days, trying to convince it to let the three ex-presidents and other Karabakh leaders go to Armenia.

Shahramanyan's chief of staff as

well as Karabakh's current premier Artur Harutyunyan, interior minister

Continued on page 3

15 NGOs Accuse the Russian Federation of Hostile Actions Against Armenia

Since November 9, 2020, when the famous statement was signed, both the so-called peacekeeping forces in Nagorno Karabakh and the Russian Federation, in general, have largely proven that they do not fulfill their contractual and military and political obligations and consistently serve the interests of Azerbaijan at the expense of Armenia and Nagorno Karabakh.

The ethnic cleansing of Nagorno Karabakh through large-scale military operations on September 19, 2023, which were agreed with Russia, reaffirmed that the Kremlin serves the interests of Azerbaijan.

On September 26, 2023, the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation issued a statement, in which it placed the responsibility for the dire situation in Nagorno-Karabakh on the authorities of Armenia, under the pretext of Armenia involving the “West” in mediation efforts.

The statement of the Russian Foreign Ministry was a logical sequel to the discourse of changing power in Armenia initiated by Dmitry Medvedev, Deputy Chairman of the Security Council of the Russian Federation, and the media directly dependent on the Kremlin.

Obviously, the Russian Federation not only fails to fulfill its obligations to guarantee the security of Armenia, does not perform its peacekeeping functions to ensure the rights and security of the population of Nagorno Karabakh, but also tries to directly and publicly interfere in the domestic political processes of the Republic of Armenia and support destabilizing actions against the state.

We, the undersigned non-governmental organizations, consider that the official circles of the Russian Federation are trying to carry out a coup d'état in the Republic of Armenia in response to the commitment of our country to democratic development with all the attendant problems and difficulties.

The authorities of the Russian Federation, which systematically and continuously violate the values of human rights at the state level, have a clear goal to undermine the sovereignty and independence of Armenia with the help of their supporters in Armenia and through other means, and establish a dictatorial regime in the country, increasing the level of Armenia's dependence on Russia.

We strongly insist that the government in Armenia should be formed solely through free, transparent and fair elections.

We unequivocally reject any other, even more so, foreign or violent intervention in the formation of gov-

ernment and seizure of state power, and we condemn such attempts by the Russian Federation and Armenian agents calling for a coup.

Based on the above, as well as the unconcealed hostile attitude of the Russian Federation towards the Republic of Armenia and our democracy, we demand from the Government of the Republic of Armenia to:

Resolutely thwart all attempts of foreign interference in domestic political processes within the scope of their powers;

-Suspend the Armenian-Russian agreements ensuring the rebroadcasting of Russian TV channels, and compel cable broadcasting operators to disconnect from their networks all those Russian TV channels that spread overt or covert anti-Armenian propaganda, and discredit the statehood and sovereignty of the Republic of Armenia;

-Initiate an official procedure for termination of Armenia's membership in the CSTO, thereby eliminating the major obstacle to the enhancement of military and technical cooperation with the West;

-Transfer all border guarding functions at “Zvartnots” airport, as well as at the Armenian-Iranian and Armenian-Turkish borders to the border troops of the Republic of Armenia, as stipulated by the Armenian-Russian agreement of 1992;

-Initiate an official procedure for termination of all agreements related to the Russian (102nd) military base in Armenia and complete withdrawal of the Russian armed forces from our country.

Union of Informed Citizens
Helsinki Citizens' Assembly
Vanadzor Office

Journalists' Club “Asparez”
Community Consolidation and Support Center NGO

Europe in Law NGO
Free Citizen NGO
Peace Dialogue NGO

“Pink” human rights defender
NGO

Analytical Centre on Globalization and Regional Cooperation

“Helsinki Association” human rights defender NGO

“Shogher Union” social-educational NGO

Restart Gyumri Civil Youth Center NGO

Human Rights Research Center
NGO

“Democratic Platform” Foundation

“Educational Center for Equal Rights” NGO

Pushing Ahead: ProjectKharpert2022

By Ara Sarafian

Last week, I gave a presentation at the Western Diocese of the Armenian Church in Burbank, California. I had a mixed audience of students and professionals, clergymen and peace activists, and many Kharpertsie. I was introduced with the kind words of Archbishop Hovnan Derderian, the Primate of the Western Diocese, and a Kharpertsie.

My talk was on the Gomidas Institute's ProjectKharpert2022. I gave a background to the project and how it started as a pro-active initiative to engage Turkish civil society, as well as Turkish authorities, for the integration of the Armenian heritage of Kharpert back into the public memory of the region. The background to the project were current development plans to turn the city of Kharpert into a historical and touristic centre, as well as a UNESCO world heritage site. This was not the first “proactive” project the Gomidas Institute adopted on Armenian issues in Turkey. In the past, it has been involved in organising conferences and seminars (Istanbul, Diyarbakir, Bitlis), exhibitions (Bitlis), commemorative events (Istanbul and Diyarbakir), book publications and releases (Istanbul, Ankara and Van), and several study tours across Turkey.

When ProjectKharpert2022 was initiated a year ago, we received the support of a number of groups and individuals, including the Kharpert Cultural Society. We began the project by opening up our position on a dedicated Facebook page, ProjectKharpert2022, and wrote to the governor of Elazig and the municipal head of Elazig city. Our communications were treated as private and we allowed them time to consider what

we were offering. While we waited for a response, we continued with our work on the history of Kharpert. Much of our findings were published on our Facebook page and we have more to offer.

We have now reached the stage of engaging Turkish civil society and many people in the Kharpert region and beyond have been receptive to us. We are currently preparing an online exhibition and presentation regarding Armenians in the Kharpert region before WWI. If we receive a positive response from Turkey, we will have a presentation in Turkey as well.

The Gomidas Institute has always represented a special voice of diaspora Armenians. We have been confident in our work, undaunted by possible obstacles, and believed in the essential goodness of people. That is how we have been able to work in Turkey and strike a chord.

We now have several options ahead of us, and how we proceed will depend on the responses we get in Armenian and non-Armenian circles. Our preferred choice is to continue in good faith and dignified manner that befits the memory of Armenians and their friends in the Kharpert region.

The issue of the Armenian Genocide is not our focus. We do not want it to obscure our understanding of Armenian life in the Ottoman Empire before 1915. We may choose to engage it at a later date, in a dispassionate and informed manner, but that is not our objective for this project. I am sure many people will agree with our approach.

I hope to give you updates of developments in the future and welcome serious participants who wish to join or promote the work we are doing.

Three Former Karabakh Presidents

Continued from page 2

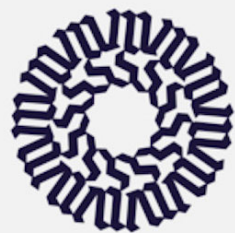
and security service chief were allowed to cross into Armenia through an Azerbaijani checkpoint in the Lachin corridor earlier in the day. Harutyunyan told RFE/RL's Armenian Service that when they headed to the Armenian border the ex-presidents were still in Stepanakert. He said nothing about Shahramanyan's whereabouts.

Karabakh's former premier Ruben Vardanyan, former Foreign

Minister Davit Babayan, former army commander Levon Mnatsakanyan and his ex-deputy Davit Manukian were arrested by Azerbaijani security forces while travelling to Armenia through the Lachin corridor last week. They are now facing various “terrorism” charges carrying long prison sentences. Azerbaijan's prosecutor-general said on Sunday that Baku also wants to arrest and prosecute about 300 other current or former political and military leaders of Karabakh

Manoogian Simone Foundation Relieves Financial Burden for AUA Students From Artsakh

**Manoogian
Simone foundation**

YEREVAN -- In these most challenging times in the history of the Armenian people, the Manoogian Simone Foundation has once again reached out to lend critical support to students from Artsakh enrolled at the American University of Armenia (AUA). "My family, my grandfather Alex Manoogian, my mother Louise Simone, and myself have always profoundly respected and known the importance of Artsakh and its people. In this heartbreaking moment, we are taking immediate action to provide tuition support to all the AUA Artsakh students so they need not carry this burden as we understand the profound stress they must be feeling now. This will not be our last step, but our first step. We are committed to finding ways, in other areas outside of AUA, to help those so cruelly and unfairly displaced," says Christine Simone, President of the Manoogian Simone Foundation.

Of the current AUA student population, 50 students from Artsakh are registered in undergraduate and graduate degree programs. The Manoogian Simone Foundation's commitment will bridge the financial gap to fully cover

their tuition obligation. This significant and generous assistance will ensure that these students and their families are relieved of the financial burden of tuition fees and can focus on their studies and other life priorities.

During this most difficult period, AUA stands with its students and the people of Artsakh and shares the pain and suffering of the families displaced from their homes, of those separated from or grieving the loss of loved ones. In earlier newsletters and other AUA news coverage, we have featured many of these students and their goals for the future, including their anticipated return home after graduation to make a positive impact in Artsakh.

As AUA strives to do what it can to help, the support of our donors and the magnanimous efforts by the Manoogian Simone Foundation are helping to mitigate some of the challenges that these students are facing. This financial aid helps cover the full cost of students' tuition and other fees, while providing encouragement and hope that they will be able to continue to pursue their goals and accomplish their academic and professional aspirations.

Armenian Parliament Ratifies Rome Statute

Continued from page 1

during which the most serious war crimes were committed in the RA sovereign territory as well. From that moment on, the debates regarding the ratification of the Statute and the issue of retroactively recognizing the jurisdiction started again. As a result, the draft of ratification and recognition of jurisdiction of the Rome Statute adopted in 1990 was approved by the Government on 29 December 2022, after which it was submitted to the Constitutional Court. On March 24, 2023, the Constitutional Court made a decision stating that the obligations provided for by the Statute correspond to the RA Constitution. Drafts for ratification and retroactive recognition of jurisdiction were submitted to the Constitutional Court.

"The International Criminal Court investigates serious international crimes within the scope of its jurisdiction, and the purpose of the Court is to bring to justice those who have committed serious international crimes. We are talking about war crimes, crimes against humanity, genocide. There are also new amendments in the Statute, one of which is the amendment imple-

mented at the conference in Kampala, which was made in 2010 and which added the crime of aggression to the list of crimes," Yeghishe Kirakosyan said. According to him, at the moment, the version of the draft without Kampala Amendment has been submitted for ratification. The rapporteur considered it possible to ratify the Kampala Amendment in the future.

The Representative on International Legal Matters expressed an opinion and hope that the ratification of the document can be of significant importance in terms of preventing and excluding the above-mentioned crimes in the RA territory.

The bill now must be endorsed into law by President Vahagn Khachaturyan.

Moscow was quick to react to the vote through Yury Vorobyov, the deputy speaker of Russia's upper house of parliament. Vorobyov described it as an "unfriendly step" directed at Putin.

Peskov criticized the "incorrect decision" later in the day. The ratification raised "additional questions" that were "passed on to the Armenia side in advance," he told reporters in Moscow.

"The Power of One Dram" and the "Hayordi" Camp - for Nagorno-Karabakh

YEREVAN -- IDBank and Idram sum up the results of the September program "The Power of One Dram" and announce the name of the next month's beneficiary.

The beneficiary of the "Power of One Dram" initiative in September was the educational program "Hayq to the world", to which companies donated AMD 3,397,784. The goal of the project was to create an opportunity for the youth of Nagorno-Karabakh (NK) to receive appropriate digital education, and then, while living in Nagorno-Karabakh, to work remotely in international organizations.

However, considering the forced displacement of the Armenians of NK and the impossibility of their residence in NK, the program will be implemented with some changes, considering the needs of the beneficiaries of the program. According to the head of the "Hayq to the World" project, Marina Malkhasyan, the project's working group is in constant contact with the youth of NK and has already met with a group of young people coordinating the project in NK. "Our goal at this time is to conduct a needs assessment and ensure that the basic life-sustaining needs of our beneficiaries are met. After the successful completion of this stage, when young people do not need any humanitarian support, we will return to the implementation of the educational program, because the most important thing for all of us at the moment is to provide them with work,

and thanks to our educational program they will have the opportunity to find jobs more easily, to work both in Armenia and remotely - in international companies. We will provide support in this matter," added Marina Malkhasyan.

The entire amount of "The Power of One Dram" for October will be donated to the "Hayordi" camp, which sheltered under its roof the families of victims of the Nagorno-Karabakh wars.

According to the coordinator of the "Hayordi" camp, Vache Vardanyan, more than 100 people forcibly displaced from NK were accommodated in the camp. The beneficiaries are family members of deceased servicemen: mothers, wives and children. Families will be provided with comprehensive services: a separate room with all amenities, three meals a day, a full needs assessment, psychological support, entertainment for children, advanced training and knowledge courses, employment support.

Ethnic Cleansing Completed

Continued from page 1

explained Nazeli Baghdasaryan.

She further reported that 59,059 people in various provinces of Armenia have benefited from state support. This entails either providing them with a place of residence or, for those who already have a place of residence, offering them food, hygiene items, and financial assistance.

PM Pashinyan has announced that the Armenian government will cover the accommodation and utility expenses for those forcibly displaced from Nagorno Karabakh. According to the Prime Minister, each family will receive 40,000 drams per person per month for accommodation, in addition to an extra 10,000 drams per person to

cover all utility costs. This program is scheduled to commence on October 1 and will run for at least six months, benefiting all forcibly displaced individuals, regardless of age.

It should be noted that individuals who already own an apartment in the Republic of Armenia and those residing in special care centers who cannot rent an apartment will not be eligible for this program. Furthermore, each forcibly displaced person will receive a one-time payment of 100,000 AMD, as previously announced.

"The problems of our brothers and sisters forcibly displaced from Nagorno Karabakh will continue to be in the center of our continuous attention," PM Pashinyan pledged.

A UN Mission Arrives in Artsakh

Continued from page 1

setting up a longer-term, more permanent UN presence on the ground.

UN officials may also have the chance to document possible evidence of alleged violence against civilians committed by Azerbaijani forces during their lightning offensive against Nagorno-Karabakh last month, Akopyan added.

Karabakh officials dismissed the visit as a formality. Hunan Tadevosyan, spokesperson for Nagorno-Karabakh's emergency services, said the U.N. rep-

resentatives had come too late and the number of civilians left in the regional capital of Stepanakert could be "counted on one hand."

"I did volunteer work. The people who were left sheltering in the basements, even people who were mentally unwell and did not understand what was happening, I put them on buses with my own hands and we took them out of Stepanakert," Tadevosyan told News.am.

"We walked around the whole city but found no one. There is no general population left," he said.

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Աւստրալիոյ Շրջանի Կազմաւորման 40-ամեակ Հաւաքական Հոգեհանգիստ Շրջանի Մահացած Ընկերներու Յիշատակին

ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՉԱԿԵԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՆՍՏՐԱԼԻՈՅ ՇՐՋԱՆԻ ԿԱԶՄԱՌՈՐՄԱՆ 40-ԱՄԵԱԿ

ՄԵՐ ԵՐԱԽՏԱԻՈՐՆԵՐՈՒՆ ԱՆԹԱՌԱՄ ԵՒ ԼՈՒՍԱԻՈՐ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Աւստրալիոյ Վարիչ մարմինը կիրակի, 3 Սեպտեմբեր 2023-ին, մեծարեց շրջանի հանգուցեալ ընկերները՝ անոնց յիշատակին նուիրուած հոգեհանգստեան արարողութեամբ, յիշատակի ձեռնարկով եւ հոգեճաշով:

Միտնիի Առաջնորդանիստ Սուրբ Յարութիւն եկեղեցւոյ մէջ, Բարձր. Տէր Հայկազուն Արք. Նաճարեան սրբազանը նախագահեց Սուրբ եւ Անմահ Պատարագին եւ իր քարոզին մէջ ըսաւ, որ երբ մենք կ'աղօթենք մեզմէ հեռացածներուն հոգիներուն համար, մենք նաեւ միաժամանակ կը նորոգենք մեր ուխտը, որ ինչպէս որ անոնք Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան ճամբով ծառայեցին ազգին, անոնց կատարածն ու զոհո-

երկար տարիներ ծառայած նուիրեալները մեծարելուն մէջ կայ շնորհակալութիւն եւ յիշատակում հանգուցեալներուն, նաեւ յանձնառութիւն՝ շարունակելու անոնց ուղին, ինչպէս նաեւ նոր սերունդին կողմէն պահելու երէցներուն աւանդը:

Ընկ. Գալիփաբեան ապա բացատրեց, թէ ինչպէս 11 մեծարեալները աւելի լաւ ապագայ որոնելով Միջին Արեւելքէն հասած էին Աւստրալիա, ուր արագ ընտելացան իրենց համար անսովոր միջավայրին եւ յարմարուեցան իրենց աշխատասիրութեան շնորհիւ, առանց հրաժարելու իրենց գաղափարէն, հայրենասիրութեան եւ ծառայասիրութեան սկզբունքներէն: «Անոնք շուտով համարմբուեցան եւ հիմնեցին Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան Աւստ-

Երեւանի Յովհաննէս Թումանեանի Թանգարանի Տնօրէնուհի Անի Եղեազարեանի Այցը Սօնթեվիտիօ եւ Պուլմոս Այրտ

Ուրուկուալի Բազմամիութեան կազմակերպութեան եւ Արժանիքի Հայ Կենդրոնի հրաւերով Մօնթեվիտէոյ եւ Պուլմոս Այրտ կ'այցելէ Երեւանի Յովհաննէս Թումանեանի Թանգարանի տնօրէնուհի Անի Եղեազարեանը:

Անի Եղեազարեանը Մօնթեվիտէոյ ժամանեց Սեպտեմբերի 20-ին, ներկայ գտնուեցաւ քաղաքիս Արմենիա հրապարակին մէջ եւ այցելեց համայնքի առաջնորդ արք. Յակոբ Գլինճեանին:

Ամսու 21-ին Հայաստանի Պատուոյ հիւպատոս տիկ. Ալիսիա Աբրահամեանի հետ, Հայաստանի հանրապետութեան անկախութեան տօնի առթիւ ծաղկեպսակ մը դրաւ Ուրուկուալի ազգային հերոս Խօսէ Արտիկասի արձանին առջեւ, իսկ երեկոյեան ՄԴՀԿ-ի կեդրոնին մէջ, որ բանախօս, հանդէս եկաւ ՀՀ-ի անկախութեան 32-ամեակի առիթով: Տօնական տրամադրութիւն, պարզ է, չի կար, ինչպէս տիկին

նագէտներուն եւ բոլոր ներկաներուն, ներկայացուց Բազմամիութեան կազմակերպութեան խօսքը եւ Հայաստանէն յատուկ հրաւիրուած բանախօսը:

Հայաստանին եւ Արցախին նուիրուած երգերով հանդէս եկաւ Երեւան 50 նուագախումբը:

Մեծ բանաստեղծէն հետաքրքրական մէջբերումներ ընելով Անի Եղեազարեանը ընդգծեց իւրաքանչիւր հայի գիտակցութեան բարձացման կարեւորութիւնը

ՀՀ-ի անկախութիւնը պահպանելու համար, ցաւօք նշելով նաեւ որ մեծ բանաստեղծի մտքերն ալ ալ յիշուածն են, քանի որ հարիւր տարուան ընթացքին կարծես բան մըն ալ չէ փոխուած:

Բանախօսութիւնէն ետք ներկաներն հիւրասիրուեցան կազմակերպութեան կողմէն եւ առիթ ունեցան զրուցելու հիւրին հետ:

Յաջորդ օրը, Մօնթեվիտէոյի քաղաքապետարանի նախաձեռնու-

ղութիւնը վերաբեւորելու, նաեւ տեսակ մը մարտահրաւէր ուղարկելու նոր սերունդի բոլոր երիտասարդներուն, որ նոյն համոզումով եւ գիտակցութեամբ շարունակեն իրենց նուիրումը մեր ազգին ու եկեղեցիին: Սրբազան հայրը անդրադարձաւ նաեւ Հայաստանի ներկայի դժուար կացութեան եւ Արցախի շրջափակման, շեշտելով որ մեր նախնիները մեզի համար փառաւոր ճանապարհ ընծայած են եւ ցոյց տուած են, թէ ինչ կը նշանակէ իմացեալ մահը, որ կրնայ առաջնորդել դէպի անմահութիւն:

Հոգեհանգստեան արարողութենէն ետք, եկեղեցւոյ «Էտկարեան» սրահին մէջ մատուցուած հոգեճաշէն առաջ տեղի ունեցաւ յիշատակի սեղմ յայտագիր: ՄԴՀԿ Աւստրալիոյ Վարիչ մարմնի ատենապետ Ընկ. Սեպուհ Գալիփաբեան իր խօսքին մէջ դիտել տուաւ, որ

րալիոյ շրջանի մասնաճիւղը: Գրիգոր Սվազլեանի գլխաւորութեամբ իւրաքանչիւր ընկեր աշխատեցաւ իր հնարաւորութեան սահմաններուն մէջ, եւ բոլորը՝ հաւատքով ու անկեղծ... պարզապէս որովհետեւ անոնք Հնչակեան շարքայիններէն», ըսաւ Ընկ. Սեպուհ Գալիփաբեան՝ ներկայացնելով աւանդը Աւստրալիոյ շրջանէն հնչակեան հետեւեալ 11 հանգուցեալ նուիրեալներուն. Թադէոս Պետրոսեան, Վարդիվառ Տէմիրեան, Զաւէն Հաճեան, Մինաս Քէլչեան, Մովսէս Վարդիբեան, Յովսէփ Նաթարեան, Արթին Փոլատեան, Գրիգոր Սվազլեան, Սիրոս Չիլիսկիրեան, Կարպիս Ապենեան եւ Վաչէ Չիլիսկիրեան:

Յիշատակի համառօտ խօսքերէն ետք, ՄԴՀԿ Աւստրալիոյ Վարիչ

Եղեազարեանը նշեց. «Կ'ուզենայի առաւել հանգիստ հոգով շնորհաւորել բոլորիս Հայաստանի Հանրապետութեան 32-ամեակի առթիւ եւ լիարժէք զգալ նրա տօնականութիւնը: Յաւոք, վէրքերը չեն սպիւնուած, դրանց նորերն են աւելանում: Բայց մեր լաւատեսութիւնն ու համատեղ ջանքերը դրանք յաղթահարելու նպաստաւոր միջոցներ պիտի լինեն»:

Այդ նոյն լաւատեսութեամբ համակուած հանդէսին ներկայ կը գտնուէին համայնքի անդամները ինչպէս նաեւ տարբեր երկիրներու դիւանագիտական ներկայացուցիչներ, ինչպէս Ֆրանսայի, ԱՄՆ-ի եւ Ռուսաստանի ներկայացուցիչները: Հանդէսի բացումը, որպէս Բազմամիութեան կազմակերպութեան քարտուղար, կատարեց Պր. Տիէկօ Կարամանուկեանը, որ շնորհակալութիւն յայտնելով դիւա-

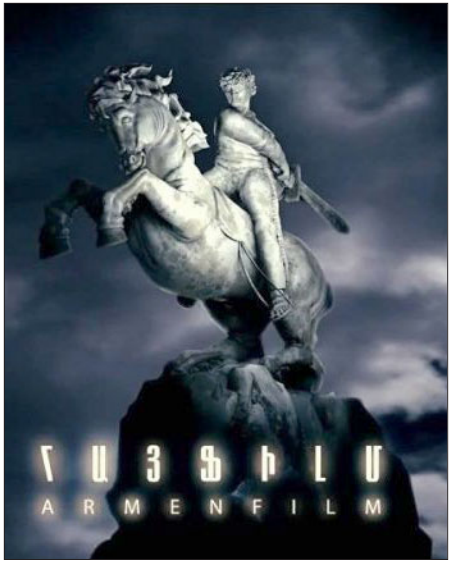
թեամբ տեղի ունեցաւ Բուսաբանական այգու մէջ տնկուած ծիրանի ծառի յուշատախտակի բացման արարողութիւնը: Հոն, ներկաներուն իր խօսքն ուղղեց կազմակերպութեան նախագահ Տր. Կարլօս Կեցոյեանը, որ անդրադարձաւ արցախահայութեան ապրած դժուարին պահերուն եւ կազմակերպութեան անունով իր դժգոհութիւնը յայտնեց կառավարութեանը, մասնաւորապէս ընդգծելով, որ ցեղասպանութիւնը ճանչցող առաջին պետութեան նախագահը, ելուցիլ ունենալով ՄԱԿ -ի մէջ եւ խօսելով Ուքրանիայի ծանր վիճակի մասին, ոչ մէկ անդրադարձ ունեցաւ հայութեան ապրած դժուարին կացութեանը:

Անի Եղեազարեանը, շնորհակալութիւն յայտնելով Ուրուկուալիս հայերու հանդէպ ցուցաբերած

«ՀԱՅՖԻԼՄ 100»

Պետկինոյէն՝ Հայֆիլմ. Արուեստները Համադրող Մշակոյթը

60 ուուպլի կամ 6 չերվոնեց՝ 3000-ի փոխարէն. «ժլատ» ներդրումն էր, որ դրաւ Հայ ֆիլմի հիմքի առաջին քարերը: 3000 ուուպլին հայկական ֆիլմարուեստի հիմնադիրներէն Տանիէլ Տգնունին խնդրած էր ժողովուրդի նախագահ Սարգիս Լուքաշինէն, բայց քանի որ ժամանակները ծանր էին, իսկ պիւտձէն՝ սուղ, առաջին օրակին մէջ այդ գումարը կը դառնայ 100 ուուպլի, յետոյ՝ աւելի կը պակսի:

60 ոուպլիով եւ ապառիկով ստեղծուած

Տանիէլ Տգնունին իր յուշերուն մէջ կը գրէ. «Լուքաշինը երկտող մը կը գրէ եւ կ'աւելցնէ. «Կու տաք սա Լուսժողովոմ Մուսկեանին եւ կը ստանաք անկէ 100 ոուպլի: Ներկայիս աւելի գումար չենք կրնար տրամադրել»: Սակայն, Աքբանազ Մուսկեանը, իր հերթին, նախապէս հեռախօսով առարկելով Լուքաշինին, ի վերջոյ բաց կը թողէ 60 ոուպլի՝ 6 չերվոնեց, ըսելով. «Մենք պէտք է հոգանք 30 հազար որբերու մասին. առայժմ մտածեցէք Երեւանի մէջ նոր ֆիլմասրահ բանալու մասին, գուցէ հետագային կարենանք աւելի շատ միջոցներ տրամադրել հայկական ֆիլմարուեստի ստեղծման համար»:

1923 թուականի Ապրիլ 20-ին ՀԽՍՀ ժողովուրդի օրոշում կ'ընդունի Լուսժողովատի համակարգին մէջ յատուկ ֆիլմի կազմակերպութիւն ստեղծելու մասին, որ կ'անուանեն «Պետկինո»: Այդ օրէն պէտք է համարել հայկական պետական ֆիլմարուեստի սկզբնաւորումը:

Առաջին ֆիլմի ցուցադրութիւնը Երեւանի մէջ 1899-ին տեղի կ'ունենայ: Այստեղ ալ պատահաբար վրայ շարժող ստուերները կ'առաջացնեն նոյնպիսի խուճապ, ինչպէս Փարիզի կրանտ քաֆէի մէջ՝ 1895-ի Դեկտեմբերին, երբ Լիւմիերները կազմակերպեցին առաջին նստաշրջանը:

1930-ականներուն արդէն կը գործեն «Պրոլետար» եւ «Աստղ» ֆիլմասրահները, սակայն պետական ֆիլմասրահ չկար: Այդպէս կ'որոշուի «Պետկինո»-ին պատկանող կինոթատրոն բանալ, եւ քանի որ գարնան ամիսներն էին, կանգ կ'առնեն ամառային բացօթեայ կինոթատրոնի տարբերակին վրայ: Արուեստի փողոցին վրայ գտնուող փոքր այգին երկու շաբթուան մէջ կը վերածուի «կինոսրահի». կը կտրեն փոքրաթիւ ծառերը, կը կառուցեն նստարաններ, նոյնիսկ օթեակներ: Դիմացի շէնքին պատը կը սպիտակեցնեն եւ կը վերածեն

պատահաբար: Արուեստի փողոցի վրայ գտնուող դրամարկղի ճակատին ալ կը կախեն «Պետկինո» ցուցանակը:

Այս բոլոր աշխատանքները, իրականութեան մէջ, աւելի մեծ ծախսեր կը պահանջէին, քան ստացուած 60 ոուպլին էր, այդ պատճառով ալ աշխատանքները կ'իրականացնեն ապառիկ՝ պայմանով, որ պարտքը փակուի ֆիլմէ ընդ եկամուտէն:

Ֆիլմարուեստի զարգացումը իր հետ կը բերէ շարք մը տաղանդաւոր մարդիկ, որոնցմէ առաջինը Համօ Բեկնազարեանն էր. «Երջանկութիւնը մարդու մօտ կու գայ տարբեր ուղիներով: Առջեւ այն կանգնեցաւ մօտ 35 տարեկան նիհարաւուն, բարձրահասակ, շիկահեր տղամարդու կերպարով եւ առաջարկեց նկարուիլ ֆիլմի մէջ:

«Նամուս» 1925

Ես շփոթած հարցուցի. «Իսկ ինչ պէտք է ընեմ»: «Ձեզի ամէն ինչ կ'ըսեն»: Անծանօթը ինծի տուաւ հասցէն ու անհետացաւ», ֆիլմի բեմադրիչը այսպէս կը նկարագրէ իր մոտքը ֆիլմաշխարհ:

1925 թուական. Առաջին հայկական գեղարուեստական ֆիլմը

Բեմադրիչ Համօ Բեկնազարեանի առաջին երեւումը ֆիլմաշխարհին մէջ «Նամուսը» ֆիլմով էր, որ կոչուած էր ստեղծելու ֆիլմի նոր ազգային դպրոց: Ֆիլմը հիմնուած է Ալեքսանդր Շիրվանզադէի համանուն տրամային վրայ, որ կը պատմէ երիտասարդ գոյգի՝ Սէյրանի եւ Սուսանի ողբերգական սիրոյ մասին:

Բեկնազարեանը ֆիլմի սենարը կը գրէ քանի մը օրուան մէջ եւ իր յուշերուն մէջ կը պատմէ, որ դեռ սենարը չգրած՝ ֆիլմը կը տեսնէր այնպէս, ինչպէս յետոյ նկարեց. «Կարդալով Շիրվանզադէի վէպը՝ ես կը տեսնէի իմ ապագայ ֆիլմը: Ես տեսայ ֆիլմը աւելի շուտ, քան դերասանները»: Ֆիլմին մէջ խաղալու համար կը հրաւիրուին հայ բեմի մեծ վարպետներ, թատրոնի անուանի դերասաններ՝ Յովհաննէս Աբէլեանը, Հրաչեայ Ներսիսեանը, Աւետ Աւետիսեանը, սակայն գլխաւոր՝ Սուսանի եւ Սէյրանի դերերը Բեկնազարեանը կը վստահի ոչ-արհեստավարժ երիտասարդներ՝ Մարիա Շահուբաթեանին ու Սամուէլ Մկրտչեանին: Իր ետին ունենալով համը ֆիլմի մէջ կերտած բազմաթիւ կերպարներու փորձը՝ բեմադրիչը շատ լաւ գիտէր, որ ֆիլմը չի սիրել թատերական պայմանականութիւն:

Ֆիլմը կը նկարահանուի «Պետկինո»-ի հիմնադիր Տանիէլ Տգնունիի նախաձեռնութեամբ եւ քանի մը ամիսներու ընթացքին կը ցուցադրուի ԽՍՀՄ-ի գրեթէ բոլոր ֆիլմասրահներուն մէջ, ինչպէս նաեւ շարք մը եւրոպական երկիրներու մէջ:

«Նամուս»-ի հեղինակ Ալեքսանդր Շիրվանզադէն Բեկնազարեանի հրաւերով կը դիտէ ֆիլմը ու շատ գոհ կը մնայ: Այնուհետեւ Բեկնազարեանը Շիրվանզադէին կը խնդրէ նստիլ տեսախցիկի առջեւ ու նկարահանուիլ Յովհաննէս Աբէլեանի հետ: Այդ տեսարանը, որ կը պատկերէր հայկական դրամատուրգի բազմաթիւ կերպարներ ստեղծած երկու պատկառելի վարպետները, կը մտնէ «Նամուս» ֆիլմին մէջ եւ երկար ժամանակ կը ցու-

«Երկիր Հայրենի» վաւերագրական ֆիլմով, որուն հայրենասիրական բնագրերու հեղինակը ֆիլմի դրամատուրգ Ալեքսանտր Տովժենքօն էր: Դժուար էր պատկերացնել, որ հայ չըլլալով հանդերձ՝ ան կըրցած էր այդքան մանրակրկիտ ու զեղեցիկ ձեւով ամէն բան ներկայացնել: «Երկիր Հայրենի»-ի համար կը գրուի եւ առաջին անգամ ֆիլմի մէջ կը հնչէ «Մարտիկի երգը» ստեղծագործութիւնը:

«Դժուար էր պատկերացնել, որ Ստալինեան ժամանակաշրջանին կրնար նմանատիպ վաւերագրական ֆիլմ ստեղծուիլ. սա հնագոյն ժամանակներէն մինչեւ 40-ականներ հայ ժողովուրդին պատմութիւնը, անոր մշակոյթը, պատմական բոլոր ողբերգական իրադարձութիւնները,

սովետական ժամանակաշրջանը պատկերող փաստագրական ֆիլմ էր՝ արժէքաւոր ժառանգութիւն: Ասոր գուզահեռ կը նկարահանուէին այնպիսի ֆիլմեր, որոնք դարաշրջանը կը ներկայացնէին միակողմանի, ուստի հարց կ'առաջանար՝ այդ ժամանակաշրջանին ինչպէ՞ս այդպիսի ֆիլմեր կը նկարահանուէին, այն ալ՝ վաւերագրական», կ'ըսէ ֆիլմագէտ Սիրանոյշ Գալստեանը:

1950 թուականին Համօ Բեկնազարեանի ջանքերով կը ստեղծուի «Երկրորդ քարաւանը» ֆիլմը, որ կը պատմէր Սովետական կառավարութեան կողմէ կազմակերպուած հայրենադարձութեան առաջին-երկրորդ «քարաւանն ընդ» մասին: Սակայն, երբ ֆիլմը արդէն գրեթէ պատրաստ էր, հրաման կու գայ, որ շարք մը ֆիլմեր, այդ շարքին եւ սա, կ'առկախուին: Համօ Բեկնազարեանը իր յուշերուն մէջ կը գրէ, որ հասուն տարիքին առաջին անգամ լաց եղած է՝

ցաղրուի Անդրկովկասի դիտողներուն: «Նամուս»-ի հանգի յաջողութեան շնորհիւ ֆիլմի արտադրութիւնը Հայաստանի մէջ կը դրուի կայուն հիմքի վրայ: Մէյրանի եւ Սուսանի ողբերգական սիրոյ

«Կարինէ» 1967

մասին պատմող ֆիլմը նաեւ իր հաստատուն տեղը ունեցած է համաշխարհային ֆիլմի պատմութեան մէջ՝ որպէս Արեւելքը պատկերող առաջին իրապաշտական, տեղական արտադրութեան ֆիլմի պատմականներէն մէկը:

1946-1980-ական թվականներ. վերելքներ, անկումներ, պայքար

Բեկնազարեանը ամուր հիմք կը ստեղծէ հայ ֆիլմի զարգացման համար, սակայն յաջողող տարիներու ընթացքին շարք մը իրադարձութիւններ կ'ազդեն ֆիլմի պատմութեան ընթացքին վրայ: 1946 թուականը կը նշանաւորուի

այդքան նուիրումի դիմաց ստանալով այդպիսի պատասխան:

Երկար տարիներ ֆիլմը կը համարուէր անհետ կորսուած, բայց 2022-ին Մոսկուայի արխիւներուն մէջ գտնուած է պատրաստի հատուածը: Որոշուած էր, որ ֆիլմը ամբողջապէս վերականգնելէ յետոյ կը ցուցադրուի Հայաստանի մէջ, սակայն որոշակի լուսթեքնէ յետոյ պարզ դարձաւ, որ ֆիլմին առաջին ցուցադրութիւնը պիտի ըլլայ Նիւ Եորքի մէջ:

Այդ տարիներուն պետական միջոցներու սղութիւն կար եւ, ինչպէս կը նկատէ Սիրանոյշ Գալստեանը, պէտք էր որոշ ձեւով այդ

Յիմարութիւնը Ընդմիշտ Գնորդ Կ'ունենայ

ԲԱԳՐԱՏ ԷՍԴՈՒԳԵԱՆ

Կան դժուար օրեր կամ պահեր, երբ կ'անցնիմ ստեղնաշարի դիմաց շաբթուայ յօդուածը գրելու համար: Այս շաբթը, այս օրը եւ պահը այդպիսիներէն է:

Հեւքով կը հետեւինք անցուդարձներուն, կը փորձենք իրագեկ ըլլալ պատահածներէն:

Ինչ որ ալ ըլլան հաղորդակցութեան արդի դրութիւնները, մեր գրկանքը նոյնն է: Զրկուած ենք ցաւի դարման ըլլալու որեւէ հնարքէն: Ափսոսանքով կը դիտենք ճարահատ ժողովուրդի իր երկիրը լքելով խուճապահար փախուստի պատկերը:

Այստեղ միտքարութեան պատճառ մը չէ Հայաստան երկրի առկայութիւնը, ինչպէս որ չէր հալչպահայոց համար:

Ազգս հայոց անգամ մը եւս կը փորձուի հայրենագրկութեան մղձաւանջով: Մենք գիտենք թէ ինչ է հայրենագրկութիւն բառի նշանակութիւնը հայ ժողովուրդի համար: Գացէք Թալինի շրջանը եւ այնտեղ լսեցէք նորաստեղծ այն երգերը, որոնք հիւսուած են Սասունն ու Մուշի, Տարօն երկրի անյազ կարօտով: Դիտեցէք աշխարհացրիւ հայրենակցական միութիւնները, անհամար յուշամատենները, ձօնուած կորուսեալ հայրենիքին եւ կարօտակէզ ասօնները գրականութիւնը:

Ահա այս բոլորը վառ վկայութիւններ են հայ անհատի իր հայրենի երկրի հանդէպ նուիրումին եւ պատկանելութեան մեծ կամքին: Յայտնի է որ այս բոլորը բացարձակապէս նշանակութիւն չունի մերօրեայ սնամէջ բարքերուն առումով:

Անգամ մը եւս ականատես կ'ըլլանք թէ համաշխարհային հասարակութիւնը ինչպիսի անփութութեամբ կը հետեւի 21րդ դարի առաջին քառորդին, «բաղաբաղիթ» աշխարհի աչքերուն առջեւ կատարուած տոհմիկ գտման արհաւիրքին դիմաց:

Ատրպէյճանի իշխանութիւնը հասած է իր նպատակին եւ շուտով կը գործադրէ յաջորդ հանգրուանը, որն է տեղացի ժողովուրդով վերաբնակեցնել հայաթափ Արցախը:

Կ'արժէ յիշել թէ այդ լքուած տուներու շինութեան պահուն ամէն մի աղիւս, ամէն մի դուռ ու պատուհան ինչ յոյսերով էին տեղադրուած: Հիմա այդ բոլորը կը լքուին ու նաեւ կը լքուի մշակութային ամբողջ ժառանգ մը:

Եաշար Քեմալ «հաւքի աւերուած բոցը ուրիշին օգուտ չի

բերեր» ըսած էր իր գործերէն մէկուն մէջ: Ինչպէս 108 տարի առաջ, այսօր ալ կ'աւերուի հայու իր ձեռքերով կառուցածը: Կը քանդուի, կը սրբապղծուի անոր հաւատքի կեդրոնները: Աւելին՝ ուրացումը կը տիրէ ամենուրէք:

Մենք իզուր տեղ կը պատմենք թէ Արցախը հայոց բնօրրանն է, որ միշտ պահեց իր ուրոյն դիմագիծը: Հզօր պետութիւններ արշաւեցին ընդարձակ տարածքներ, բայց արցախահայրենիքը իր վերեւ չտեսաւ այդ տիրակալներու շուքը եւ գոյութիւնը շարունակեց իր բեկերու, մելիքներու՝ այլ խօսքով իշխաններու վարչութեան հնազանդելով: Մնացեալը այդ իշխաններու խնդիրն էր, թէ ինչպէ՞ս լեզու պիտի գտնեն օսմանցու սուլթանին, պարսիկ շահին, Պախլաու խանին կամ ռուսաց ցարին հետ:

Այդ առումով անառիկ էր Արցախը, որ իր ուրոյն գոյութիւնը պահեց խորհրդային տարիներուն եւս:

Մենք ենք՝ ազգայնականութիւնով մոլորած թուրքը, հայը սերբիացին եւ դեռ բազում ժողովուրդը, որ չենք կրցած իւրացնել համատեղ կեցութեան արժանիքը: Յիմարօրէն կարծած ենք թէ այլ համարուածը հեռացնելով պիտի տիրանանք մաքուր ժողովուրդի: Չենք գիտակցած թէ եթէ զրկուինք, այդ «այլ» կոչուածին, մենք բաւարար ենք մեր մէջ նոր այլեր գոյացնելու: Այդ բոլորին մեղքը քաւելու համար ահա գոհասեղան դրուած է Արցախի յոգնատանջ ժողովուրդը: Ով որ պիտի կարծէ թէ այս էր ու վերջ, ծանրօրէն պիտի սխալի:

«Կրկին փորձութիւնը յիմարութիւն է» կ'ըսէր մայրս: Տանջելով անմեղ մարդկանց, անգամ մը եւս կ'ապացուցենք թէ մենք դիւրաւ չենք հրաժարիր այդ յիմարութենէն:

«ԱԿՕՍ»

Մշակոյթի Անսուան Առթիւ Հայ Նշանագիրերու Անգուգական Դերը

ՎԵՐՂՈՎՏ. ՎԱՀԱՆ Յ. ԹՈՒԹԻԿԵԱՆ

Ամէն տարի երկու հանդիսաւոր առիթներով, տարասփիւռ հայութիւնը կ'ոգեկոչէ յիշատակը գրի եւ մշակոյթի իր տիտաններուն, որոնց կը պարտինք հայ գիրի եւ մշակոյթին գոյատեւումը:

Արդարեւ, ամէն տարի Հոգեգալստեան չորրորդ Կիրակիին յաջորդող առաջին Հինգշաբթին՝ Հայ Գիրի Օր է, «Տօն Սրբոց Թարգմանչաց Վարդապետացն Մերոց Սահակայ եւ Մեսրոպայ»: Իսկ ինչպէ՞րապի երրորդ Կիրակիին յաջորդող առաջին Շաբթը Հայ Մշակոյթի Օր է, նուիրուած մեր «Սրբոց Թարգմանչացն Մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէս Քերթոզի, Դաւիթ Անյաղթ Փիլիսոփային, Գրիգոր Նարեկացուն եւ Ներսիսի Կլայցեւոյն»:

1935-ական թուականներուն՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս խորհին Ա. Մուրադբէգեան յատուկ կոնդակով մը կը թելադրէր որ մեր երամեծ թարգմանիչներու նուիրուած եկեղեցական ծիսական օրը դառնայ համաժողովրդային տօնակատարութեան եւ ոգեկոչումներու «Թարգմանչաց Տօնը»: Շուրջ տասնամեակ մը ետք, 1946-ին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս, Գարեգին Ա. Յովսէփեանց «Թարգմանչաց Տօն» տարագր կը վերափոխէր «Մշակոյթի Օր» կոչումին:

Այս տօներուն առաջինը, Հայ Գիրի Օրը կը զուգադիպի առհասարակ Յունիս ամսուան, իսկ երկրորդը՝ Հայ Մշակոյթի Օրը՝ անխախտօրէն Հոկտեմբերին:

Տարակոյս չկայ որ հայ մշակոյթը կենսական ազդակ մըն է հայ ինքնութիւնը վառ պահելու հայ մարդուն մտքին, սրտին ու հոգիին մէջ: Հայ մշակոյթը հայ ժողովուրդի կերտած քաղաքակրթութեան չափանիշն է, մեր ազգային գոյատեւման երաշխիքը: Իսկ հայ մշակոյթի հական տարրերէն մին հայ գիրն է ու հայ լեզուն: Ոչ ոք կրնայ հերքել այն իրողութիւնը որ առանց սեփական այբուբենի գոցէ հայ մշակոյթը դժուար թէ կարենար գոյատեւել, քանի որ ազգի մը ինքնութեան գոյաւորման ու պահպանման մէջ բախտորոշ դեր ունի լեզուն:

Անտարակոյս, հայ գիրերու գիւտը, 404-406 թուականին, բախտորոշ դարձանկիւն մը եղաւ մեր ազգային կեանքին մէջ: Շիտակ է որ հայ ժողովուրդը 5-րդ դարէն առաջ ունէր բանասիրութիւն, արուեստ եւ մշակոյթ: Հայ գիրերու գիւտով, սակայն, մեր մշակոյթը ստացաւ ազգային դրոշմ ու նկարագիր:

Մեսրոպ Մաշտոցի հայ նշանագիրերու գիւտով մեր լեզուն զարգացաւ եւ բիւրեղացաւ, իր բառերու եւ իմաստներու շքեղ շարադրութեամբ, իր քերականական եւ հնչաբանական անխախտ սկզբունքներով:

Սուրբ Մեսրոպի գիւտին գլխաւոր նպատակներէն մէկն էր թարգմանել Աստուածաշունչ Մատեանը հայերէն լեզուի, հայ պատմիչին խօսքով, «ինքեան ձայնիւ» եւ ո՛չ թէ «մուրացածոյ բարբառով»:

Շար.ը էջ 14

Հովանաւորութեամբ՝

**Արեւմտեան Թեմի Բարեխնամ Առաջնորդ՝
Գերշ. Տ. Յովնան Արք. Տերտրեանի**

Կազմակերպութեամբ՝

**Թեքեան Մշակութային Միութեան
Չուարթնոց Մշակութային Յանձնախումբի
Նոր Սերունդ Մշակութային Միութեան
Հ.Բ.Ը.Միութեան Վեթերաններու Վարչութեան
Գալիֆորնիոյ Հայ Գրողներու Միութեան**

**Շնորհանդէս
ՍԱՐԳԻՍ ՎԱՀԱԳՆԻ,
«ԻՆԵՐՍ ԻՆԶ ՅԵՏ»
գիրքին**

Գիրքը կը ներկայացնէ
Տօքթ. ԳՐԻԳՈՐ ՍԻՄՈՆԵԱՆ
Հեղինակի գրական վաստակը կը ներկայացնէ
Գրականագետ՝ ԼԻԼԻԹ ԶԷՂԵԱՆ

Գեղարուեստական Յայտագիր
Հիւրասիրութիւն

Տեղի կ'ունենայ Հինգշաբթի, 19 Հոկտեմբեր, 2023-ին,
երեկոյեան ժամը 7:30-ին, Առաջնորդարանի «Արմէն Համբար»
սրահին մէջ: 3325 N GLENOAKS BLVD, CA 91504

MEHER BABIAN, D.D.S.
General Dentistry

Տօքթ. Մհեր Պապեան
Ատամնաբոյժ

1111 S. Glendale Ave., Suite 206
Glendale, CA 91205

Tel: (818) 547-0884
Fax: (818) 547-9360

Պոլսահայ Մամուլը Տնտեսական Տագնապի Դեմ Հանդիման

Քանի մը տարի է ի վեր պոլսահայ մամուլը կը տառապի տնտեսական լուրջ տագնապի եւ սկսած է ահազանգ հնչեցնել իր օրհասական վիճակին մասին... «Լինել թէ չլինել»: Այս յոյժ կարեւոր հարցի առնչութեամբ Պոլսոյ «Մարմարա» օրաթերթը կը գրէ. «Այսօրու ընդ սկսեալ կը ստիպուինք յաւելում ընել թերթի սակագինին վրայ: Համատարած թանկացումները՝ ոչ թէ քանի մը ամիսը անգամ մը, այլ՝ նոյնիսկ ամիսէ ամիս, կամ շաբաթ շաբաթ կը կատարուին եւ ինչպէս ամէնտեղ, մեր թերթն ալ կը թողուն գոյատեւման վտանգի տակ:

Մեզի համար անբաղձալի է այն իրավիճակը, որուն մատնուած ենք, մէկ կողմէ տնտեսական պայմաններու, միւս կողմէ ծանուցումներու չգոյութեան եւ համայնքային մարմիններու անտարբերութեան հետեւանքով:

Ինչու այսքան անտեսուած է հայերէն թերթ մը:

Ինչու համայնքային հաստատութիւնները իրերօգնութեան հրամայականով, լրջօրէն ձեռք չեն առնել հայատառ մամուլի խնդիրները, գործնական լուծումներ առաջարկելով պատասխանատուներուն: Ինչու վարիչներ կը շարունակեն անտարբեր մնալ պոլսահայ մամուլի խնդիրներուն դիմաց:

Ամէն առտու այս հարցումները կ'ուղղենք մենք մեզի եւ յուսահատ տրամադրութեամբ կը սկսինք լուրերու պատրաստութեան, փորձելով այնուհանդերձ ձեռքէն բաց չթողնուլ հայատառ մամուլի առաքելութեան դրօշակը:

Այսօրու ընդ սկսեալ «Մարմարա» թերթի վաճառքի գինն է 5 լիրա: Ցաւով կը գրենք այս տողերը՝ ապաւինելով ընթերցողներու հասկացողութեան»:

Այսօրու ընդ սկսեալ «Մարմարա» թերթի վաճառքի գինն է 5 լիրա:

Ցաւով կը գրենք այս տողերը՝ ապաւինելով ընթերցողներու հասկացողութեան»:

Մշակոյթի Ամսուան Առթիւ

Շարունակուած էջ 13-էն

«Ինքեան ձայնը» մայրենի լեզուն էր, իսկ «մուրացածոց բարբառը» ասորերէնն էր, որով կը կատարուէին եկեղեցական ծիսակատարութիւններն ու ընթերցումները հայ եկեղեցիներուն մէջ:

Աստուածաշունչ Մատեանի թարգմանութեամբ նոր դուներ բացուեցան հայագիր ու հայաստեղծ մշակոյթին: Թարգմանուեցան անցեալի եւ ժամանակի յայտնի փիլիսոփաներու եւ աստուածաբաններու գործերը, ինչպէս նաեւ գիտական հատորներ ու բազմաթիւ նորաբաց դպրոցներ իրենց յարկերուն կապեցին ուսման ծարաւ հայ ժողովուրդի գաւակները:

Արդարեւ, 5-րդ դարու առաջին կիսուն Ս. Գրիքի եւ կրօնական գիրքերու, պատմա-իմաստասիրական բազմաթիւ գիրքերու հայացումը եւ ստեղծագործական այն հզօր արշաւը, հայ ժողովուրդի մշակութային գանձարանին կ'ընծայեցին աննախընթաց նպաստ մը, որ պիտի դառնար կարեւոր հիմնաքար մը ազգային մեր կառուցին:

Այսպէս, հայ նշանագիրներու գիւտէն մինչեւ վարդանանց Պատերազմ (406-451), այդ 45 բախտորոշ տարիներուն, հայ ժողովուրդը կրցաւ կերտել հայ գրականութեան Ոսկեդարը: Այնուհետեւ, ի հեծուկս աշխարհակալական արշաւանքներու, հայ ազգը թէեւ դարձաւ քաղաքականապէս հարկատու եւ հպատակ, բայց մնաց միշտ մշակութապէս անկախ եւ գերիշխան, թէեւ կորսնցուց իր քաղաքական անկախութիւնը, բայց կրցաւ պահել իր ազգային ինքնութիւնը շնորհիւ հայ մշակոյթին:

Այսօր երբ յետադարձ ակնարկ մը նետենք մեր ժամանակակից օրերէն մինչեւ հինգերորդ դար՝ այն ինքնապարտադիր եզրակացութեան կը յանգինք որ մեր Առաջին Թարգմանիչները՝ գլխաւորութեամբ հայ մշակոյթի գլխաւոր առաքեալներուն Սուրբ Սահակի եւ Սուրբ Մեսրոպի մեզի ընծայեցին այսպիսի «թագաւորութիւն» մը, որ խարսխուած կը մնայ հայկազեան այբենարանի երկաթագիրերուն ու կրանիթեայ հաւատքին վրայ: Այդ «թագաւորութիւն»ը մեզի կտակուած բոլոր ժառանգութիւններուն մեծագոյնն է:

«Մեր հուլիսն ու ինքնութիւնը» եղող Այբուբենը դարեր շարունակ կեանքի լոյսն ու յոյսը եղած է հայ ժողովուրդին: Անով է որ մեր քերթողները, պատմիչները, թարգմանիչները մեր մշակոյթի ջահը անմար պահեցին եւ գայն յանձնեցին յետնորդ սերունդներուն: Անով է որ երբ մենք ժողովուրդ էինք ազգ դարձանք: Ան մեզ պահեց իբրեւ հայ եւ դեռ պիտի պահէ այնքան ատեն որ մենք գինք պահենք:

«Մեր հուլիսն ու ինքնութիւնը» եղող Այբուբենը դարեր շարունակ կեանքի լոյսն ու յոյսը եղած է հայ ժողովուրդին: Անով է որ մեր քերթողները, պատմիչները, թարգմանիչները մեր մշակոյթի ջահը անմար պահեցին եւ գայն յանձնեցին յետնորդ սերունդներուն: Անով է որ երբ մենք ժողովուրդ էինք ազգ դարձանք: Ան մեզ պահեց իբրեւ հայ եւ դեռ պիտի պահէ այնքան ատեն որ մենք գինք պահենք:

Միացեալ Թագաւորութեան Աջակցութեամբ Տեղի Ունեցած Կիպերարհեստագիտական Համաժողովին Քննարկուած Եւ Հայկական Ընկերութիւններու Կիպերանվտանգութեան Ապահովման Հնարաւորութիւնները

Աւելի քան 50 հայկական կիպերարհեստագիտական ընկերութիւններ, կիպերանվտանգութեան փորձագէտներ եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներ մասնակցած են «Կիպերանվտանգութիւնը առեւտրային առաջնորդներու համար. ինչպէս յաղթահարել կիպեր մարտահրաւէրները» խորագրով համաժողովին:

Միացեալ Թագաւորութեան (ՄԹ) Առեւտրի նախարարութեան աջակցութեամբ Բրիտանական դեսպանատան եւ Startup Grind Yerevan-ի կողմէ կազմակերպուած միջոցառումը եզակի հնարաւորութիւն էր լսելու կիպերանվտանգութեան բնագաւառի առաջատար փորձագէտներուն եւ քաղաքականութիւն մշակողներուն, կապ հաստատելու տեղական եւ արտասահմանեան ճանչցուած մասնագէտներու հետ եւ ծանօթանալու ոլորտի վերջին զարգացումներուն եւ նորագոյն արհեստագիտութիւններուն հետ:

Գործարար կառույցներուն մէջ կիպերանվտանգութեան արդիւնաւէտ ուղիներու իրականացումը առեւտրի կայունութեան հիմնաքարն է: Այնուամենայնիւ, մրցունակ մնալու նպատակով անվտանգութեան կանոնակարգեր մշակելու եւ իրականացնելու ընթացքին ընկերութիւնները կը բախին բազմաթիւ մարտահրաւէրներու:

Այս քննարկումը մասնակիցներուն օգնեց ձեռքբերելու հմտութիւններ եւ կապեր՝ կիպերանվտանգութեան յառաջդէմ փորձէն օգտուելու համար: Շեշտը դրուեցաւ անհրաժեշտ գործողութիւններու վրայ եւ անդրադարձ կատարուեցաւ Հայաստանի առջեւ ծառայած մարտահրաւէրներուն:

Հայաստանի մէջ Միացեալ Թագաւորութեան դեսպան ձոն Կալկերը բացման խօսքին մէջ ըսաւ. «Բրիտանիան առաջատար է կիպերանվտանգութեան ոլորտին մէջ իր տեխնիկական նորարարութիւններով, հմուտ աշխատուժով, արդիւնաւէտ իրաւական եւ կարգաւորող միջավայրերով եւ փորձով, որ ձեռք բերուած է Բրիտանիոյ տնտեսութեան բոլոր ոլորտներուն մէջ համացանց արհեստագիտութիւններու զանգուածային կիրառմամբ: Միացեալ Թագաւորութեան կիպերանվտանգութեան ուղիները կը սահմանէ մեր մօտեցումը՝ ուղղուած կիպերայնացագործութիւններու դէմ պայքարին եւ կիպերայրձակուամներու նկատմամբ դիմակայունութեան ապահովման: Այս ուղիներու թեան հիմքին է գործընկերութիւնը մասնաւոր հատուածի եւ համագործակցութիւնը այլ երկիրներու հետ»:

Միացեալ Թագաւորութեան կառավարութեան Գիտութեան, նորարարութեան եւ արհեստագիտութիւններու նախարարութեան նորարարական քաղաքականութեան եւ կիպերանվտանգութեան բաժնի ղեկավար Պրետի Ֆինը ներկայացուց կիպերանվտանգութեան համաշխարհային միտումները եւ Միացեալ Թագաւորութեան մօտեցումը՝ ուղղուած սպառնալիքներու նուազեցման, գաղտնիութեան պաշտպանութեան ու թուային նորարարութեան խթանման:

Միացեալ Թագաւորութեան կառավարութեան Գիտութեան, նորարարութեան եւ արհեստագիտութիւններու նախարարութեան նորարարական քաղաքականութեան եւ կիպերանվտանգութեան բաժնի ղեկավար Պրետի Ֆինը ներկայացուց կիպերանվտանգութեան համաշխարհային միտումները եւ Միացեալ Թագաւորութեան մօտեցումը՝ ուղղուած սպառնալիքներու նուազեցման, գաղտնիութեան պաշտպանութեան ու թուային նորարարութեան խթանման:

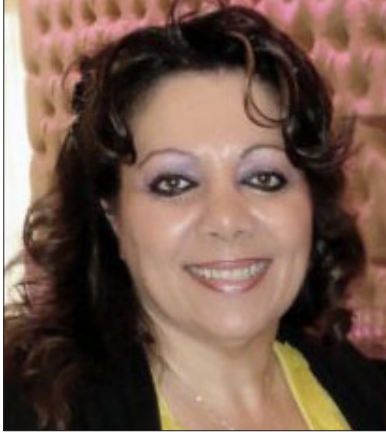
UNITED STATES POSTAL SERVICE® (All Periodicals Publications Except Requester Publications)			
1. Publication Title Massis Weekly		2. Publication Number 0 6 6 7 3 1 0	3. Filing Date 10-05-2023
4. Issue Frequency Weekly, Except two weeks in August		5. Number of Issues Published Annually	
7. Complete Mailing Address of Known Office of Publication (Not printer) (Street, city, county, state, and ZIP+4®) 1060 N Allen Ave, Pasadena, CA 91104		Contact Person Telephone (Include area code) 626-797-7680	
8. Complete Mailing Address of Headquarters or General Business Office of Publisher (Not printer) 1060 N Allen Ave. Pasadena, CA 91104			
9. Full Names and Complete Mailing Addresses of Publisher, Editor, and Managing Editor (Do not leave blank) Publisher (Name and complete mailing address) Vahe Atchabahian 1060 N Allen Ave. Pasadena, CA 91104			
a. Total Number of Copies (Net press run)		2,700	2,600
b. Paid Circulation (By Mail and Outside the Mail)	(1) Mailed Outside-County Paid Subscriptions Stated on PS Form 3541 (Include paid distribution above nominal rate, advertiser's proof copies, and exchange copies)	80	80
	(2) Mailed In-County Paid Subscriptions Stated on PS Form 3541 (Include paid distribution above nominal rate, advertiser's proof copies, and exchange copies)	300	300
	(3) Paid Distribution Outside the Mails Including Sales Through Dealers and Carriers, Street Vendors, Counter Sales, and Other Paid Distribution Outside USPS®	1650	1650
	(4) Paid Distribution by Other Classes of Mail Through the USPS (e.g. First-Class Mail®)	60	60
c. Total Paid Distribution (Sum of 15b (1), (2), (3), and (4))		2090	2090
d. Free or Nominal Rate Distribution (By Mail and Outside the Mail)	(1) Free or Nominal Rate Outside-County Copies included on PS Form 3541	40	40
	(2) Free or Nominal Rate In-County Copies Included on PS Form 3541	35	35
	(3) Free or Nominal Rate Copies Mailed at Other Classes Through the USPS (e.g. First-Class Mail)		
	(4) Free or Nominal Rate Distribution Outside the Mail (Carriers or other means)	250	250
e. Total Free or Nominal Rate Distribution (Sum of 15d (1), (2), (3) and (4))		185	185
f. Total Distribution (Sum of 15c and 15e)		2600	2600
g. Copies not Distributed (See Instructions to Publishers #4 (page #3))		100	100
h. Total (Sum of 15f and g)		2700	2700
i. Percent Paid (15c divided by 15f times 100)		90%	90%

ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ
ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ
(200 ՀՈԳԻ ԸԱՄԱՐ)

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104
ՄԱՆՐԱՄԱՍՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝
ՇԵՆԱԶԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

ՄԱՅԱԶԴ

ՀՈՒՐԻԿ (ՄԻՆԱՍԵԱՆ) ՖՈՒՌՆՈՒԶԵԱՆ (Ծնեալ՝ 9 Նոյեմբեր 1957ին)

Սրտի դառն կսկիծով կը գուժենք մեր սիրեցեալ կնոջ, մօր, քրոջ, մեծ մօր, քրոջ դստեր եւ հարազատին՝ Հուրիկ (Մինասեան) Ֆուռնուզեանի մահը, որ պատահեցաւ Շաբաթ 23 Սեպտեմբեր 2023ին, յետ կարճատեւ հիւանդութեան:

Յուզարկաւորութեան արարողութիւնը պիտի կատարուի Երեքշաբթի, 10 Հոկտեմբեր 2023ին, կէսօրէն ետք ժամը 2:30ին, Hollywood Hills Forest գերեզմանատան Old North Church մատրան մէջ, ապա թաղումը՝ նոյն գերեզմանատան մէջ:

Սգակիրներ՝ Ամուսինը՝ Մինաս Ֆուռնուզեան, Զաւակը՝ Շանթ եւ Սօֆիա Ֆուռնուզեան եւ դուստրը՝ Քիաննա Դուստրը՝ Թամար եւ Ժան-Միքայէլ Կարապետեան, Եղբայրը՝ Վարուժան եւ Աղաւնի Մինասեան (Հայաստան) Եղբայրը՝ Հրաչ եւ Նորա Մինասեան, Եղբօր զաւակը՝ Արմանտ Մինասեան, Սօրեղբայրը՝ Տիգրան եւ Նելլի Մինասեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք)

Սօրեղբայրը՝ Լեւոն եւ Տիանա Մինասեան եւ զաւակները (Նիւ Ժըրզի)

Սօրեղբայրը՝ Սթիւ եւ Սեդա Մինասեան եւ զաւակները Հօրաքրոջ զաւակը՝ Գրիգոր եւ Մարգրիտ Հալլաճեան եւ զաւակները (Վիեննա)

Բաժնի Ֆուռնուզեան Շահէ եւ Անի Կարապետեան եւ զաւակները (Լիբանան) Արամ եւ Սոնա Արսլանեան եւ զաւակները Պերճ եւ Փառանձեմ Կարապետեան եւ զաւակները Եւ Համայն Ֆուռնուզեան, Մինասեան, Կարապետեան, Պետոյեան, Գալսէրեան, Արիեան, Տոսթումեան, Հալլաճեան, Պալլաճեան, Յարութիւնեան, Ազնաւորեան, Մուրատեան, Ալպարեան, Քէօզկէրեան, Պէհգատի, Գրիգորեան, Եսփուճեան, Դանիէլեան, Աֆարեան, Նիանկ եւ Տեփոյեան ընտանիքները, հարազատներն ու բարեկամները:

Երեւանի Յովհաննէս Թումանեանի

Շարունակուած էջ 11-էն

բարի կամեցողութանը, որ ժամանակին ոչ միայն հիւրընկալեց եւ նոր կեանքի հնարաւորութիւն տուաւ ցեղասպանութեան վերապրողներուն, այլ առաջինը ճանչցաւ հայոց ցեղասպանութիւնը, հայ մեծ գրողի մահուան հարիւր ամեակին նուիրուած հարիւր մետաղներէն մէկը նուիրեց քաղաքապետուհի Քարօլինա Քօքսին: Քաղաքապետուհին ալ իր հերթին շնորհակալութիւն յայտնեց հիւրին եւ համայնքին, խոստանալով խորացնել համագործակցութիւնը: Քարօլինա Քօքս եւ Անի Եղեազարեանը կատարեցին հայ համայնքին նուիրուած յուշատախտակի բացումը:

Նոյն օրը առաւօտեան, Թումանեանի թանգարանի տնօրէնուհին գործնական հանդիպում ունեցաւ Գաղթականութեան թանգարանի տնօրէն Լուիս Պերգաթայի հետ: Հանդիպման ընթացքին քննարկեցին համագործակցութեան հեռանկարները:

Սեպտեմբերի 26-ին Թանգարանի տնօրէնուհին այցելեց ՀԲԸՄ-

ի Նուպարեան վարժարանը ուր հետաքրքրական հանդիպումներ ունեցաւ ուսուցչական կազմի եւ աշակերտութեան հետ:

Յաջորդ օրը տեղի ունեցաւ անոր հանդիպումը Հումանիտար եւ Կրթական գիտութիւններու Ֆակուլտետի դեկան Պաբլօ Մարթինսի հետ ապա, ֆակուլտետի Գրական ինստիտուտի տնօրէնուհի Մարիա Անիսեւեան Կօնսալեսի եւ Համալսարանի մէջ Հայ գրականութեան դասախօս Յովհաննէս Պոտուքեանի հրակերպութեամբ Թումանեանին նուիրուած դասախօսութիւն տուաւ ուսանողութեանը:

Աւարտելով իր պաշտօնական հանդիպումներն Ուրուկուայի մէջ Սեպտեմբերի 29-ին այցելեց Արմենիա անունը կրող պետական դպրոցը ուր ընդունուեցաւ աւանդական աղ ու հացով: Անի Եղեազարեանը հանդիպում ունեցաւ դպրոցի տնօրէնութեան, ուսուցչական կազմի եւ աշակերտութեան հետ: Յաջորդ օրն առաւօտեան ան մեկնեց Պուէնոս Այրէս ուր կը շարունակուի անոր Հարաւ Ամերիկեան այցելութիւնը:

«ՀԱՅՖԻԼՍ 100»

Շարունակուած էջ 12-էն

միջոցները խնայել: Միակ լուծումը կը մնար քիչ ֆիլմեր նկարահանելը՝ «մեզ պէտք են գլուխգործոցներ» պատճառաբանութեամբ: Եւ կը համարուէր, որ Սովետական Միութեան մէջ գլուխ գործոցներ կրնային ստեղծել միայն ընտրեալ տասներկու բեմադրիչները, որոնց մէջ էր նաեւ Համօ Բեկնազարեանը:

1950-ականներուն գործող ժանրը կը դառնայ մելոտրաման, ինչ որ կ'ազդարարէ մարդկային անկեղծ զգացմունքներուն վերադառնալու մասին: Այսինքն՝ ոչ թէ զաղափարական, պատմապետափոխական, պատերազմական գաղափարներ յառաջ կը քաշուէին, այլ հակառակը՝ մարդիկ կը փորձէին վերադառնալ դէպի բնական կեանք, մարդկային զգացմունքներու գունազեղ աշխարհ: Այս ժամանակաշրջանին է, որ Գրիգոր Մելիքեանը, ունենալով երաժշտական կրթութիւն, հիմք կը դնէ առաջին երաժշտական ֆիլմին՝ «Սիրտը երգում է»-ին, որ բնականաբար, մելոտրամաչի ժանրի վառ արտայայտութիւնն էր: Անոր միւս նոյն ժանրին պատկանող ստեղծագործութիւններէն էին նաեւ «Ինչո՞ւ է աղմկում գետը» եւ «Առաջին սիրոյ երգը»:

1960-ականները ընդունուած համարած է հայ ֆիլմի վերելքի ժամանակաշրջան, որ զուգահեռուած է ազգային գիտակցութեան զարթոյնի հետ: Ժամանակաշրջանը հարուստ է թէ՛ կարճամետրաժ ֆիլմերու ստեղծման առումով («Տէրն ու ծառան», «Տփփիկը»), թէ՛ լիամետրաժ (« Բարեւ, ես եմ», «Եւանկիւնի», «Սարոյեան եղբայրները», «Մենք ենք, մեր սարերը»): Անոնցմէ շատերը կը նկարահանուէին համանուն գիրքերու հիման վրայ, ինչ որ կը նշանակէր, որ ժամանակի մեծ գրողները «ներթափանցած» էին ֆիլմաշխարհ:

«60-ականներու թագն ու պսակը կարելի է համարել հետեւեալ երկու ֆիլմերը՝ Արտաւազը Փելեշեանի «Մենք»-ը եւ Սերկէյ Փարաշանովի «Նուան գոյնը»: Նշանակալից էր նաեւ 1967 թուականին Արման Մանարեանի ջանքերով ստեղծուած «Կարինէ» առաջին ֆիլմ-օփերան (երաժշտականը)», կը պատմէ Սիրանոյշ Գալստեանը:

Ֆիլմի բեղուն ժամանակաշրջանէն մինչեւ նորագոյն փուլ 1970-ականները ֆիլմի բեղուն ժամանակաշրջանը կը հա-

մարուին, որովհետեւ կը բարելաւուին եւ աւելի կ'ընդլայնուին նկարահանման վայրի արտադրական պայմանները: Կը կատարուին անձնակազմի եւ ժանրային բազմաթիւ փոփոխութիւններ եւ նոր դէմքեր ասպարէզ կու գան: Մեծ տարածում կը գտնէ նաեւ իրար յաջորդող առարկաներու շարժումներու աստիճանաբար փոփոխուող գծագրերու ֆիլմի նկարահանում:

Այս ժամանակաշրջանին կը նկարահանուին Կարէն Գէորգեանի «Խաչմերուկը» եւ «Օգոստոսը», Ալպերթ Մկրտչեանի «Կեանքի լաւագոյն կէսը» եւ Բագրատ Յովհաննիսեանի «Աշան արեւը»:

Ժամանակին համընթաց՝ 1980-ականներուն նոր մտքերով ու ստեղծագործական բուռն գործունէութեամբ հանդէս կու գան Վիգէն Չալտրանեանը, Սուրէն Բաբայեանը, Կենատի Մելքոնեանը եւ այլք, որոնք նոր հայեացքներ կը մտցնեն ֆիլմաշխարհ: Անոնց ամբողջ ստեղծագործական ուղիի միջով կարմիր թելի պէս կ'անցնին ժամանակակից մտաւորականը յուզող հարցեր՝ հայրենասիրութիւնը, կարօտը, մարդկային մենութիւնը, ինքնաբացայտումը, անհատի եւ հասարակութեան փոխյարաբերութիւնները:

«Նորագոյն շրջանի սկիզբները սովետական ֆինանսաւորման յարաշարժութիւնը դեռ կար եւ անոր շնորհիւ էր, որ մենք կը ստեղծենք մեր առաջին եւ միակ բազմաշար «Որտե՞ղ էիր, մարդ Աստուծոյ» ֆիլմը, որ կ'արտացոլէ 20-ականներէն մինչեւ 80-ականներու մեր պատմութիւնը գիւղական միջավայրի մէջ՝ քանի մը մարդոց ճակատագրերու միջոցով: Բազմաշար եւ այն ալ հինգ մասէ բաղկացած այս ֆիլմը չտեսնուած էր մեր ֆիլմի պատմութեան մէջ», կ'ըսէ Սիրանոյշ Գալստեանը:

ՀՀ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Անեթա Երզնկեանի բնորոշմամբ, ֆիլմը դարձաւ արուեստի ճիւղ մը, որ արուեստագէտներուն ինքնարտայայտուելու հնարաւորութիւն տուաւ:

«Այն համադրեց թատրոնի, երաժշտութեան, գրականութեան եւ կերպարուեստի առանձնապատկութիւնները՝ ստեղծելով հայկական ֆիլմեր: Այն նորութիւն մտցուց հայկական մշակոյթ՝ տալով այնպիսի նմուշներ, որոնք դարձան ճանաչելի ոչ միայն Հայաստանի, այլեւ արտերկրի մէջ: Արուեստի այս ճիւղը կը պատկերէ հայ ժողովուրդի եւ կենցաղը, եւ փոխյարաբերութիւնները, եւ միջավայրն ու տրամադրութիւնները»:

Սոցիալ Դեմոկրատ Հնչակեան Կուսակցութեան

Շարունակուած էջ 11-էն

մարմինի ատենադպիր Ընկ. Մանուկ Տէմիրճեան մեծարեալներու ընտանիքներուն անունով իր արտասանած խօսքին մէջ ըսաւ. «Կրնանք հպարտօրէն վիպել, թէ որքան խոր էր մեր հարազատներուն նուիրուածութիւնը Կուսակցութեան եւ հաւաքականութեան, որ կը համարէին իրենց ընտանեկան երկար ու ամուր ճիւղերը: Ուրախ եւ գոհունակ ենք, որ անոնց ծառայութիւնը ի գուր շանցաւ ու այսօր անոնց վառած ջահը կը շարունակէ ջերմացնել հնչակեան

նոր շարքերուն հայրենասէր սրտերը»: Ան երախտագիտութիւն յայտնեց Առաջնորդ Սրբազանին, ուրիշեց շարունակել հանգուցեալ ընկերներուն ճանապարհը եւ ամբողջացնել անոնց ազգանուէր առաքելութիւնը:

Բարձր. Տէր Հայկազուն Արք. Նաճարեան Առաջնորդը ապա օրհնեց հոգեճաշը:

Թող յիշատակը միշտ վառ մնայ մեր մեծարեալներուն եւ անոնց աւանդը փոխանցուի սերունդէ սերունդ:

«ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ» Ամսաթերթ Սիտնի

Մարմնամարզիկ Արթուր Դալթեանը Փարիզի Ողիմպիական Խաղերու Ուղեգիր Նուաճեց

Հայաստանի մարմնամարզու թեան հաւաքականի անդամ, Ողիմպիական խաղերու պրոնգէ մետալակիր, աշխարհի եւ Եւրոպայի ախոյեան Արթուր Դալթեանը նուաճեց Փարիզի 33-րդ ամառային Օն ուղեգիր:

«Արմենպրես»-ի թղթակիցին հետ գրոյցի ընթացքին այս մասին ըստ Հայաստանի հաւաքականի գլխաւոր մարզիչ Յակոբ Սերոբեանը: Այս օրերուն պելճիքական Անտվերպեն քաղաքին մէջ ընթացող մարմնամարզու թեան աշխարհի վարկանիշային առաջնութեան Արթուր Դալթեանը մրցեցաւ բազմամարտի եւ այս կերպով նուաճեց Ողիմպիական խաղերու ուղեգիր:

Արթուր Դալթեանը մինչ այս մասնակած է Լոնտոն-2012, Ռիօ-2016, Թոքիօ-2020 խաղերուն: Սա հայ մարմնամարզիկի 4-րդ Ողիմպիական խաղերն են: Ան նախորդ խաղերուն՝ հենացատկի վարժութեան նուաճած էր պրոնգէ մետալ:

Հայաստանը 33-րդ ամառային Ողիմպիական խաղերուն մինչ այս ունէր 6 մասնակից՝ հրաձիգ էլմիրա կարապետեանը, ըմբիշներ Արթուր Ալեքսանեանը, Մալխաս Ամոյեանը, Սլավիկ Գալստեանը, Վազգէն Թեւանեանը եւ Արսէն Յարութիւնեանը:

«Լիվերփուլը» Պարտուեցաւ «Թոթենհեմն»

Անգլիոյ առաջնութեան 7-րդ հանգրուանին Լոնտոնի «Թոթենհեմը» իր դաշտին վրայ մրցեցաւ «Լիվերփուլը» հետ եւ յաղթեց 2:1 արդիւնքով:

«Թոթենհեմն» խաղի արդիւնքը բացաւ հարաւ-քորեացի յարձակող Սոն Հին Մինը: Գերմանացի Եուրգէն Կլոպի գլխաւորած խումբը հաւասարութիւնը վերականգնեց առաջին խաղակէսի աւելացուած ժամանակին հոլանտացի յարձակող Քոտի Գակպոյի կողմէն:

«Թոթենհեմը» յաղթեց հիւրերու քամերունցի պաշտպան Ժոնի Մատիսի ինքնակոլի շնորհիւ:

«Թոթենհեմը» 17 կէտով երկրորդն է, «Լիվերփուլը» 16 կէտով չորրորդն է:

«Արսենալը» Խնդիրներ Չունեցաւ, «Մանչեսթըր Սիթին» Պարտութիւն Կրեց

Անգլիոյ առաջնութեան 7-րդ հանգրուանին ախոյեան «Մանչեսթըր Սիթին» հիւրընկալեց «Վուլվերհեմթոնին» եւ պարտութիւն կրեց 1:2 արդիւնքով:

«Մանչեսթըր Սիթին» 18 կէտով մնաց առաջին տեղը: Երկրորդ տեղ բարձրացաւ փոխախոյեան Լոնտոնի «Արսենալը», որ 4:0 արդիւնքով պարտութեան մատնեց «Փորնմուտին» եւ ունի 17 կէտ:

Մեսին Կը Ցանկայ «Ինթեր Մայամի» Խումբին Սեջ Տեսնել Սողիչին

Աշխարհի ախոյեան Արժանթինի հաւաքականի եւ «Ինթեր Մայամի» 36-ամեայ յարձակող Լիոնել Մեսին կը ցանկայ ամերիկեան խումբին մէջ տեսնել Մատիսի «Ռեալի» եւ Խորուաթիայի հաւաքականի 38-ամեայ կիսապաշտպան Լուկա Մոդրիչին: Այդ մասին պատմած է «Ռեալի» նախկին խաղող Պրետրակ Միչատովիչը, կը փոխանցէ AS-ը:

«Ինթեր Մայամի» համասեփականատէր Տէյվիտ Պեքհեմը արդէն նախնական բանակցութիւններ ունեցած է Մոդրիչի հետ, որու ծառայութիւններով հետաքրքրուած են նաեւ Սէուտական Արաբիոյ առաջատար ակումբները:

Մոդրիչի պայմանագիրը «Ռեալի» հետ նախատեսուած է մինչեւ այս մրցաշրջանի աւարտը: Չի բացառուիր, որ արդէն ձմրան ան հեռանայ իտալացի կառլօ Անչելոտիի գլխաւորած խումբէն, քանի որ քիչ խաղաժամանակ կը ստանայ:

Մարտինեսի 4 Կոլը Յաղթանակ Բերաւ «Ինթերին»

Իտալիոյ առաջնութեան 7-րդ հանգրուանին Միլանի «Ինթերը» արտագնայ հանդիպում ունեցաւ «Սալերնիտանայի» հետ: Իտալացի Սիմոնէ Ինձագիի գլխաւորած խումբը յաղթեց 4:0 արդիւնքով:

4 կոլի հեղինակ դարձաւ աշխարհի ախոյեան Արժանթինի հաւաքականի յարձակող Լաուտարօ Մարտինեսը, որ փոխարինման դուրս եկաւ 54-րդ վայրկեանին եւ աչքի ինկաւ 62-րդ, 77-րդ, 85-րդ եւ 89-րդ վայրկեաններուն:

«Ինթերի» կազմին 54-րդ վայրկեանին փոխարինման դուրս եկաւ նաեւ Հայաստանի հաւաքականի նախկին աւագ, կիսապաշտպան Հենրիխ Մխիթարեանը:

«Ինթեր» 18 կէտով կը գլխաւորէ մրցաշարային աղիւսակը: Նոյն քան կէտ ունի երկրորդ տեղը գտնուող «Միլանը»: «Սալերնիտանան» նախավերջինն է՝ 3 կէտ:

«Ռեալը» Յաղթեց «ժիրոնային» Եւ Գլխաւորեց Մրցաշարային Աղիւսակը

Սպանիոյ առաջնութեան 8-րդ հանգրուանին Մատրիտի «Ռեալը» մրցակիցի խաղադաշտին վրայ հանդիպեցաւ «ժիրոնայի» հետ: Իտալացի կառլօ Անչելոտիի գլխաւորած խումբը յաղթեց 3:0 արդիւնքով:

Մրցակիցի բերդը գրաւեցին սպանացի յարձակող Խոսե Լուիս, Ֆրանսացի կիսապաշտպան Օրելիէն Տուամենին եւ անգլիացի կիսապաշտպան Ջուստ Պելլինկեմը:

«Ռեալը» 21 կէտով բարձրացաւ առաջին տեղ եւ 1 կէտ կը գերազանցէ երկրորդ տեղը գտնուող ախոյեան «Պարսելոնային»:

«Սեւիլիան» Պարտուեցաւ «Պարսելոնային»

Սպանիոյ առաջնութեան 8-րդ հանգրուանին ախոյեան «Պարսելոնան» ընդունեց «Սեւիլիան» եւ պարտութեան մատնեց նուազագոյն արդիւնքով: 76-րդ վայրկեանին սեփական բերդը գրաւեց «Սեւիլիայի» սպանացի պաշտպան Սերխիօ Իսամուրը:

«Պարսելոնան» 20 կէտով ընթացիկ առաջատարն է, «Սեւիլիան» 12-րդ տեղն է՝ 7 կէտ:

«Պորուսիան» Պարտութեան Մատնեց «Հոֆենհայմին» Եւ Բարձրացաւ Առաջին Տեղ

Գերմանիոյ առաջնութեան 6-րդ հանգրուանին Տորթմունտի «Պորուսիան» հիւրընկալեց «Հոֆենհայմին» եւ յաղթեց 3:1 արդիւնքով: «Պորուսիայի» կոլերը նշանակեցին գերմանացիներ Նիկլաս Ֆրուլքըրկը, Մարկօ Թոյսը եւ նորվեկիացի Եուլիան Ռիուերստը:

«Պորուսիան» 14 կէտով գլխաւորեց մրցաշարային աղիւսակը, «Հոֆենհայմը» 6-րդն է՝ 12 կէտ:

ՊՍԺ-ն Չյաղթեց «Քլերմոնին»

Ֆրանսայի առաջնութեան 7-րդ հանգրուանին ախոյեան ՊՍԺ-ն հիւրընկալեց յետնապահներէն «Քլերմոնին» եւ բաւարարուեցաւ հաւասար արդիւնքով:

Սպանացի Լուիս Էնրիկէի գլխաւորած խումբը չկարողացաւ կոլ նշանակել՝ 0:0:

ՊՍԺ-ն 12 կէտով երկրորդն է, «Քլերմոնը» նախավերջին տեղն է՝ 2 կէտ:

Մեսին Յաջող Խաղին Ալ Պիսի Չ'օգնէ «Ինթեր Մայամիին»

Աշխարհի ախոյեան Արժանթինի հաւաքականի եւ «Ինթեր Մայամի» 36-ամեայ յարձակող Լիոնել Մեսին կը շարունակէ վերականգնուիլ վնասուած քէն յետոյ եւ չի կարողանար օգնել ամերիկեան խումբի յաջող խաղին, կը հաղորդէ ESPN-ը:

«Ինթեր Մայամին» ՄԼՍ-ի կանոնաւոր առաջնութեան Հոկտեմբերի 5-ին կը մրցի «Շիքագօ Փայլի» հետ:

Մեսիի վերադարձը խաղադաշտ կը սպասուի Հոկտեմբերի 8-ին՝ «Սինսինատի» դէմ խաղին: Մեսին երեք հանդիպումներու չէ մասնակցած: «Ինթեր Մայամի» հետ կատարած 12 խաղերու ընթացքին Մեսին նշանակած է 11 կոլ, կատարած է 5 կոլային փոխանցում: